

Małopolska dziś i jutro

Sytuacja wyjściowa oraz wyzwania
rozwojowe Regionu w perspektywie
2030 roku

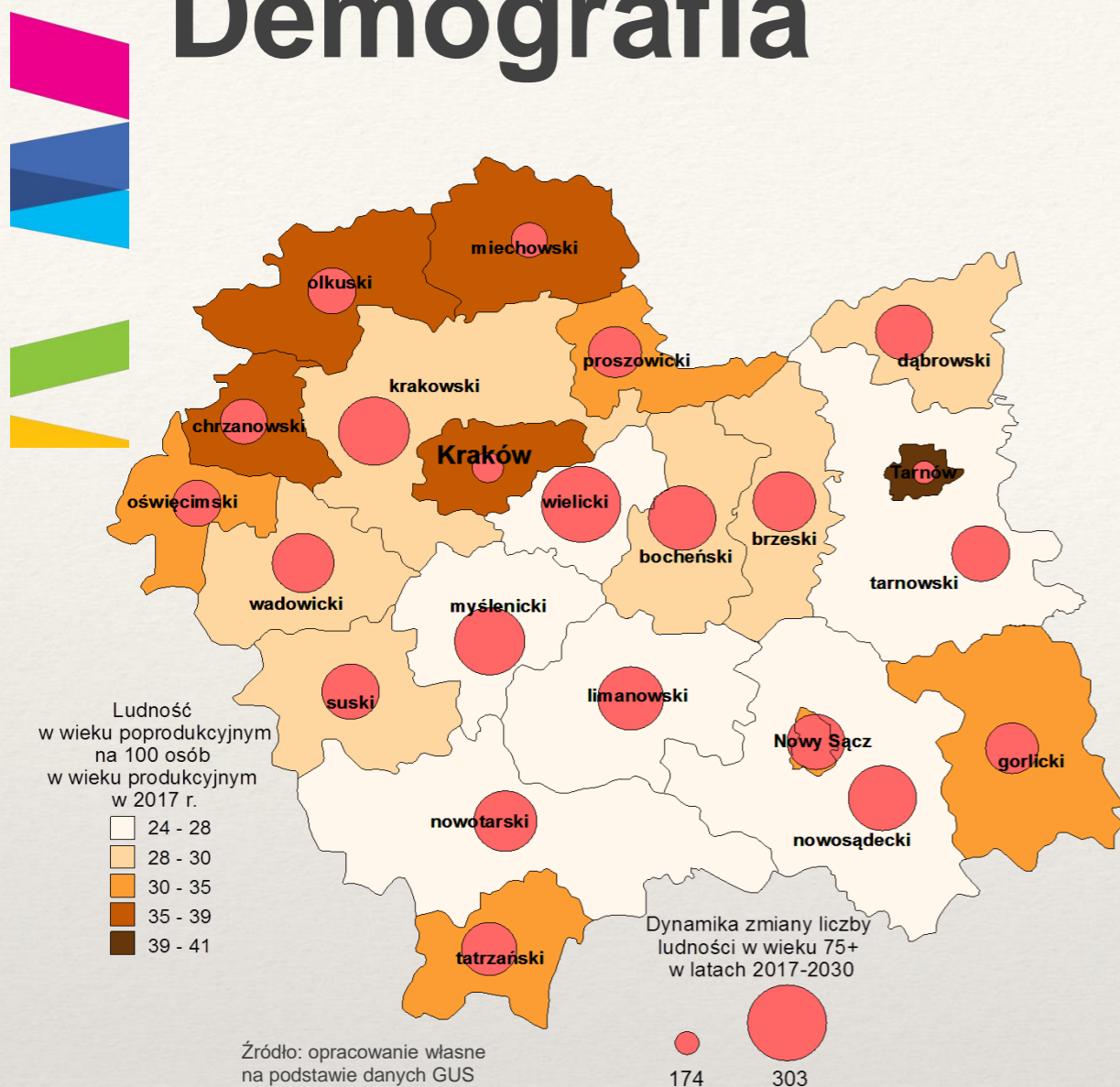
Wstępne wnioski z diagnozy

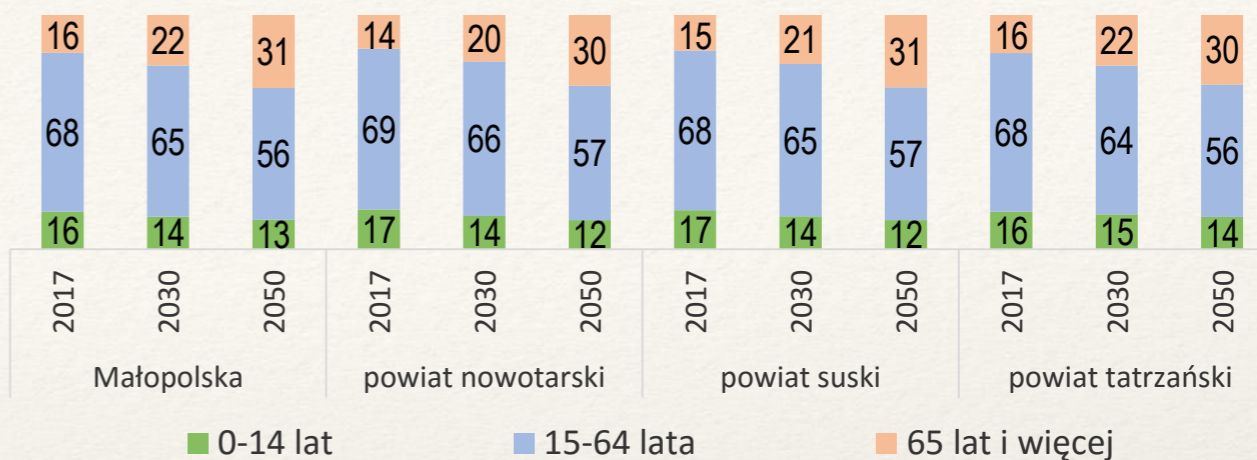
SPOŁECZEŃSTWO

Demografia

Prognoza ludności według biologicznych grup wieku (w %)

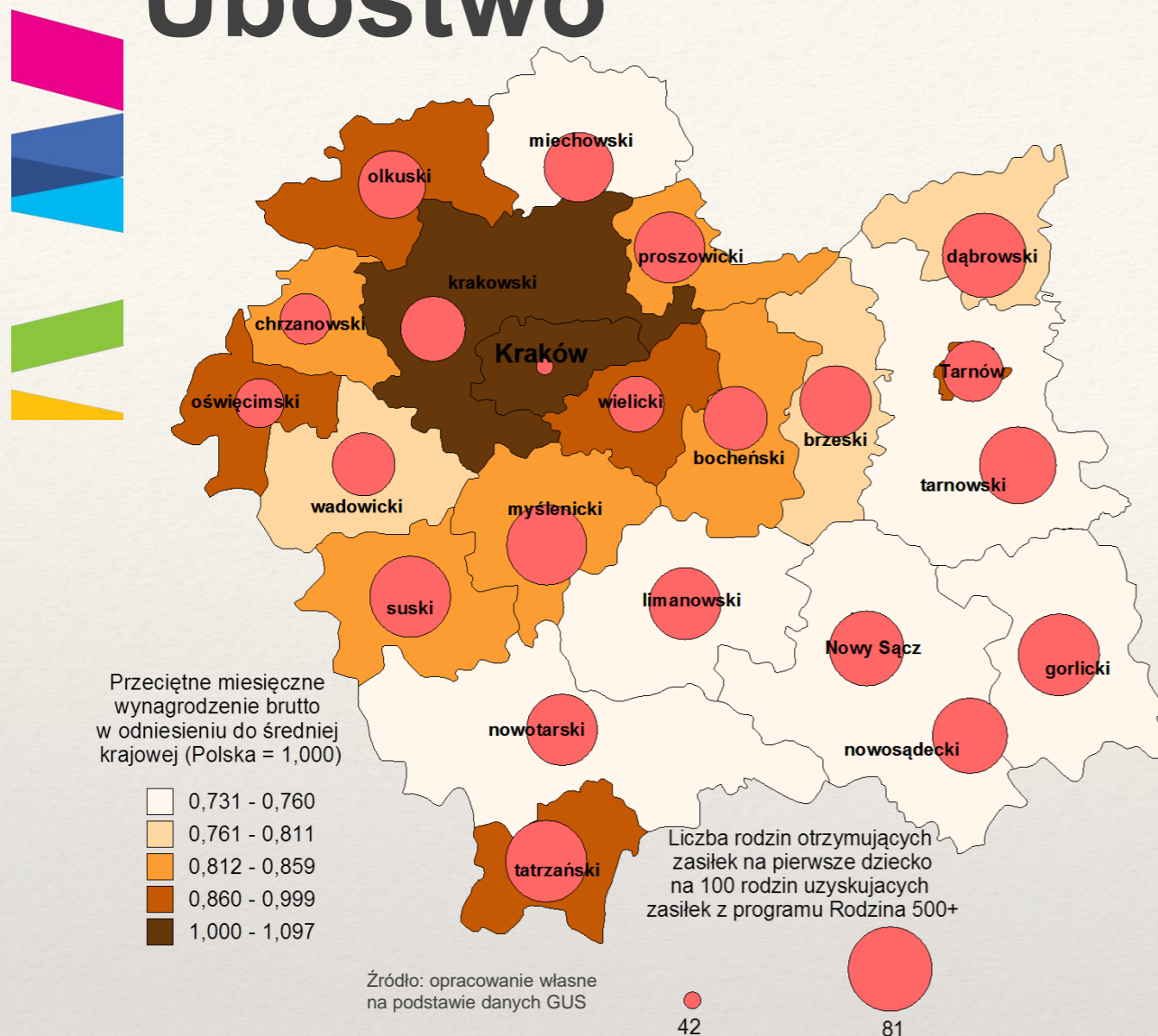

Kluczowe wyzwania

- ▶ **Zapewnienie odpowiedniej liczby osób aktywnych na rynku pracy wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym**
- ▶ **Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na potrzeby rosnącej grupy osób starszych**

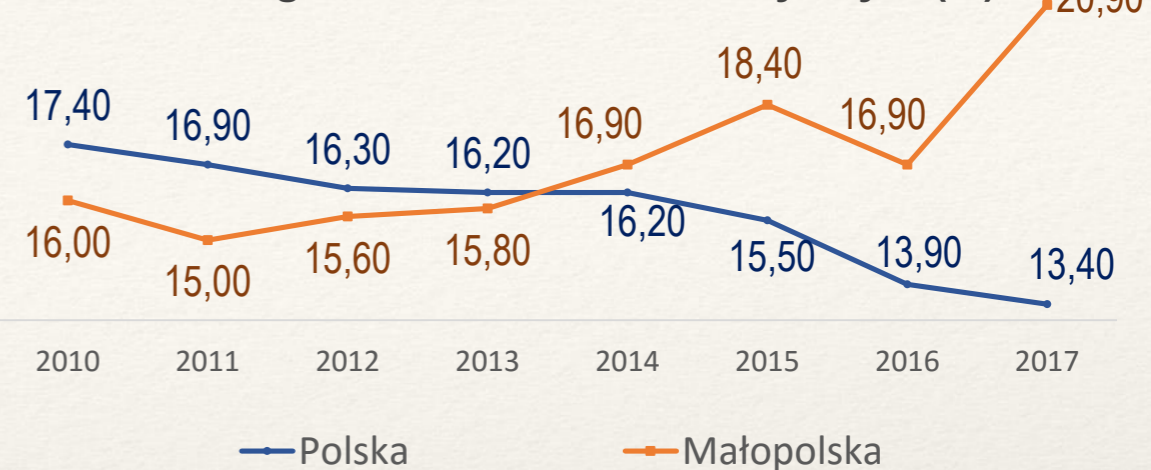
- ▶ **Małopolska pozostaje we względnie dobrej sytuacji demograficznej na tle kraju. Od 2014 r. wzrasta współczynnik dzietności, utrzymuje się dodatnie saldo migracji. Od 2021 r. prognozowany jest jednak ujemny przyrost naturalny, a od 2026 r. spadek liczby mieszkańców – z 3,39 mln w 2017 r. do 3,38 mln w 2035 r.**
- ▶ **Już teraz obserwuje się niekorzystne zmiany w strukturze ludności: zjawisko starzenia się ludności, w tym tzw. podwójne starzenie się, spadek liczby mieszkańców miast na korzyść obszarów wiejskich.**
- ▶ **Sytuacja demograficzna jest zróżnicowana terytorialnie – kumulację niekorzystnych zjawisk (zmniejszającą się liczbę ludności, ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny) obserwuje się w Tarnowie, powiecie olkuskim i miechowskim.**

Ubóstwo

MAŁOPOLSKA

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kluczowe wyzwania

- ▶ Zwiększenie nierówności dochodowych
- ▶ Rosnące zjawisko ubóstwa wśród osób pracujących oraz brak skutecznych, systemowych form przeciwdziałania temu problemowi ze strony instytucji rynku pracy

▶ W 2017 r. wzrost **przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę** w Małopolsce (4,8%) był niższy niż w skali kraju (7,7%).

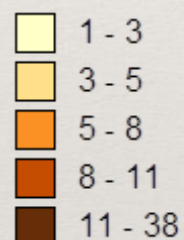
▶ W latach 2008-2017 poziom przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w Małopolsce rósł dużo wolniej (13%) niż w całym kraju (30%).

▶ W 2017 r. odnotowano **wzrost wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym i skrajnym w Małopolsce, mimo malejących tendencji w tym zakresie w skali ogólnopolskiej** i mimo zmniejszającego się dystansu do średniej krajowej wskaźnika PKB, co wskazuje na **rozwarstwienie pod względem dochodów w gospodarstwach domowych** i koresponduje z problemem **ubóstwa wśród pracujących**.

Wsparcie rodzin

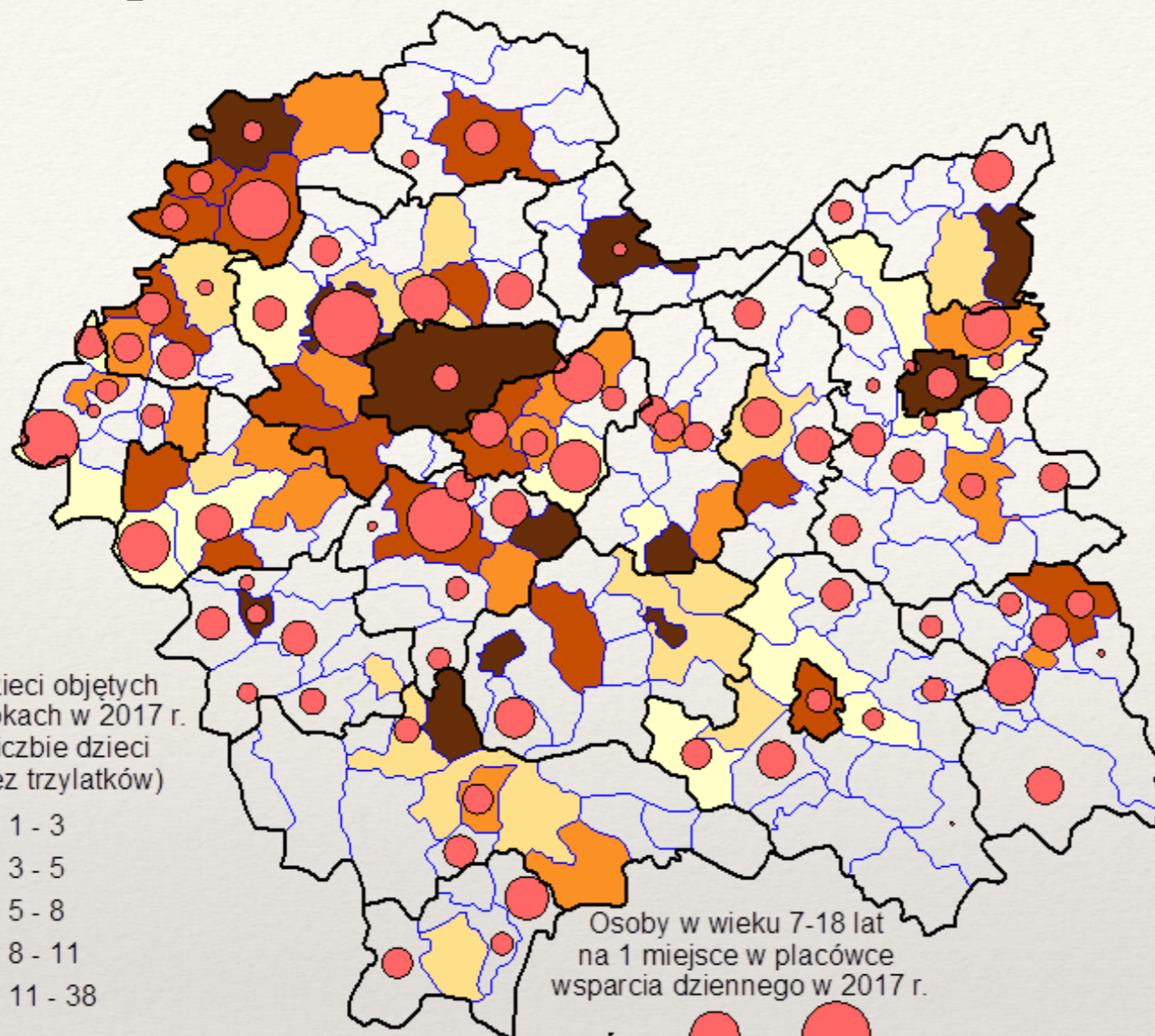
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w 2017 r. w ogólnej liczbie dzieci do lat 3 (bez trzylatków)

Osoby w wieku 7-18 lat na 1 miejsce w placówce wsparcia dziennego w 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

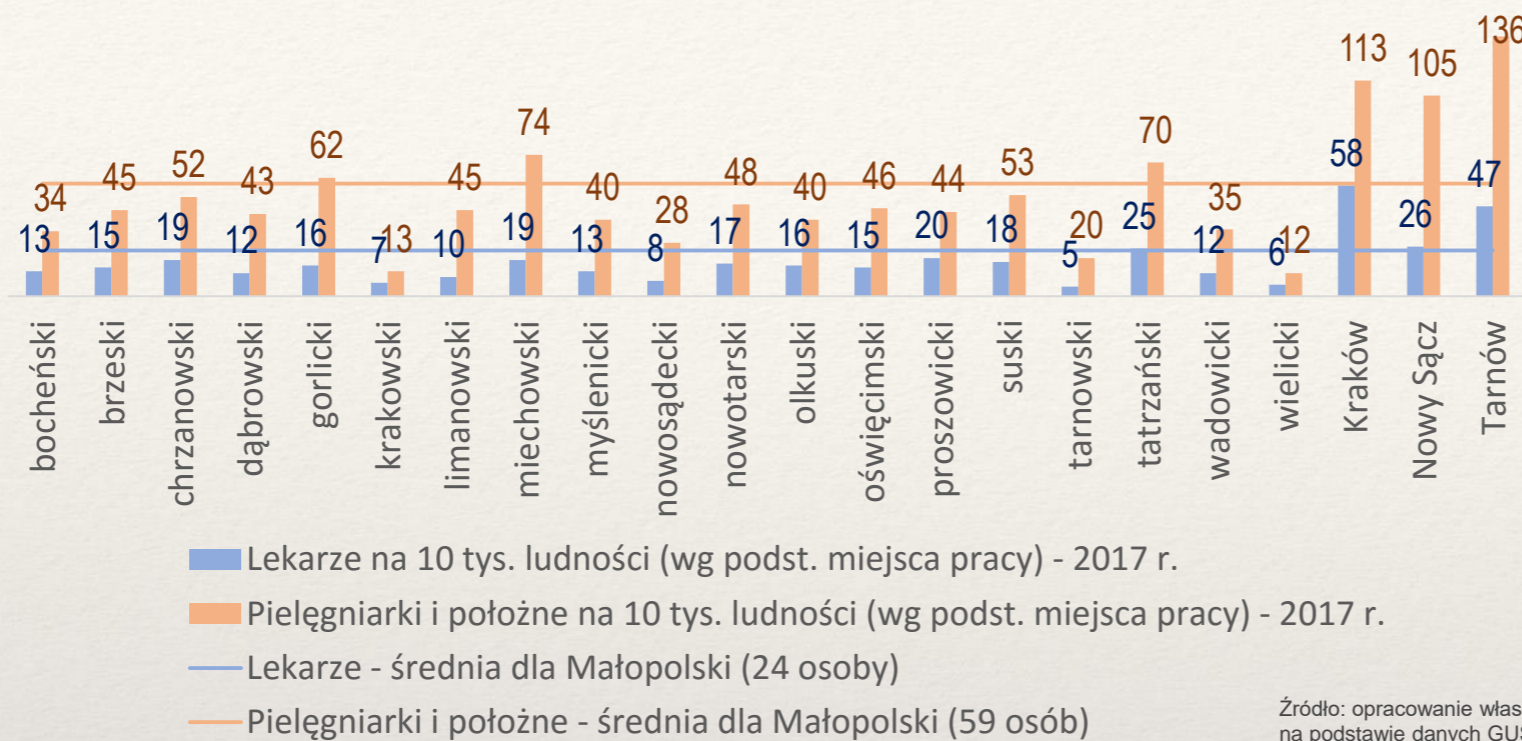

Kluczowe wyzwania

- ▶ Deficyt usług wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych – zbyt mała oferta wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży
- ▶ Nadal niski odsetek dzieci objętych opieką żłobkową,
- ▶ Deficyty w zakresie usług wczesnej interwencji oraz wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka,
- ▶ Wzrost zapotrzebowania na opiekę nad osobami starszymi, słabo rozwinięta oferta środowiskowych usług wsparcia i usług opiekuńczych

- ▶ W 2017 r. Małopolska była jednym z największych beneficjentów programu Rodzina 500 plus – wsparciem objęto 260,8 tys. rodzin.
- ▶ Spada liczba Małopolan korzystających ze świadczeń pomocy społecznej: w 2017 r. 330 osób na 10 tys. ludności (w 2008 r. – 437 osób).
- ▶ Wśród osób, którym w 2017 r. przyznano świadczenia pomocy społecznej, tylko 7% korzystało z pomocy w postaci usług opiekuńczych.

Ochrona zdrowia

Kluczowe wyzwania

► **Niewystarczająca efektywność działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki i diagnostyki, skutkująca niską świadomością zdrowotną społeczeństwa oraz wykrywalnością chorób dopiero w zaawansowanych stadiach rozwojowych**

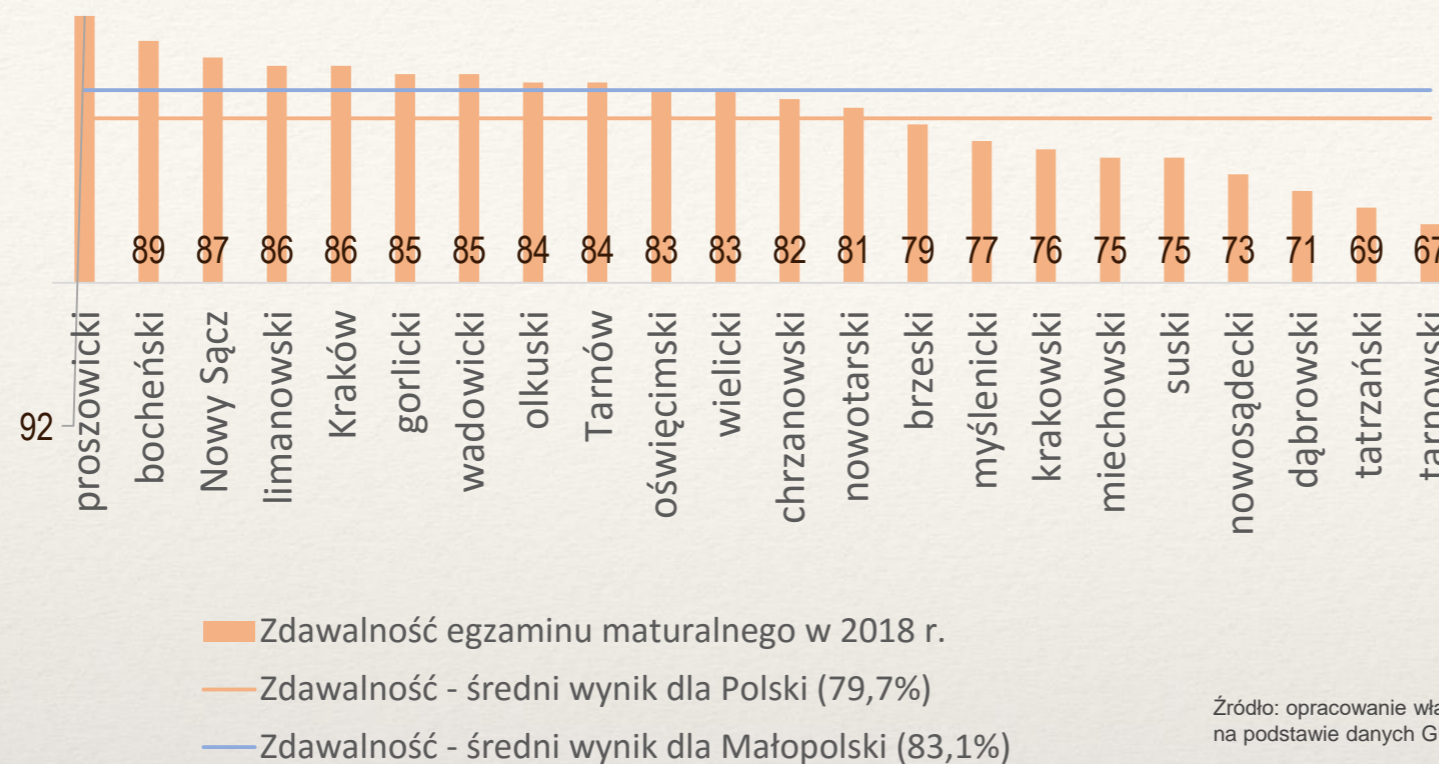
► **Dostosowanie profilu świadczeń medycznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa – skorelowanie działań związanych z aktywnym starzeniem się i utrzymaniem jakości życia ze wsparciem dla osób starszych w zachowaniu samodzielności**

► W Małopolsce od 2008 r. średnio o **7% wzrosła liczba zgonów z powodu chorób nowotworowych, a o 35% - z powodu chorób układu oddechowego**. Liczba zgonów z powodu chorób układu krążenia zmniejszyła się o 0,7%. **Rośnie liczba osób cierpiących na zaburzenia psychiczne** (od 2008 r. o 4%).

► Od 2008 r. liczba przychodni w Małopolsce wzrosła o 47%, widać jednak zróżnicowanie terytorialne w tym zakresie – **w 2017 r. powiaty wadowicki, dąbrowski i oświęcimski znalazły się wśród 12 powiatów w Polsce o największej liczbie mieszkańców na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej**.

► W Małopolsce w 2017 r., na 10 tys. ludności przypadało: 24 lekarzy, 4 dentyistów i 53 pielęgniarki (średnia dla kraju odpowiednio: 23, 3, 50).

Edukacja ogólna

Kluczowe wyzwania

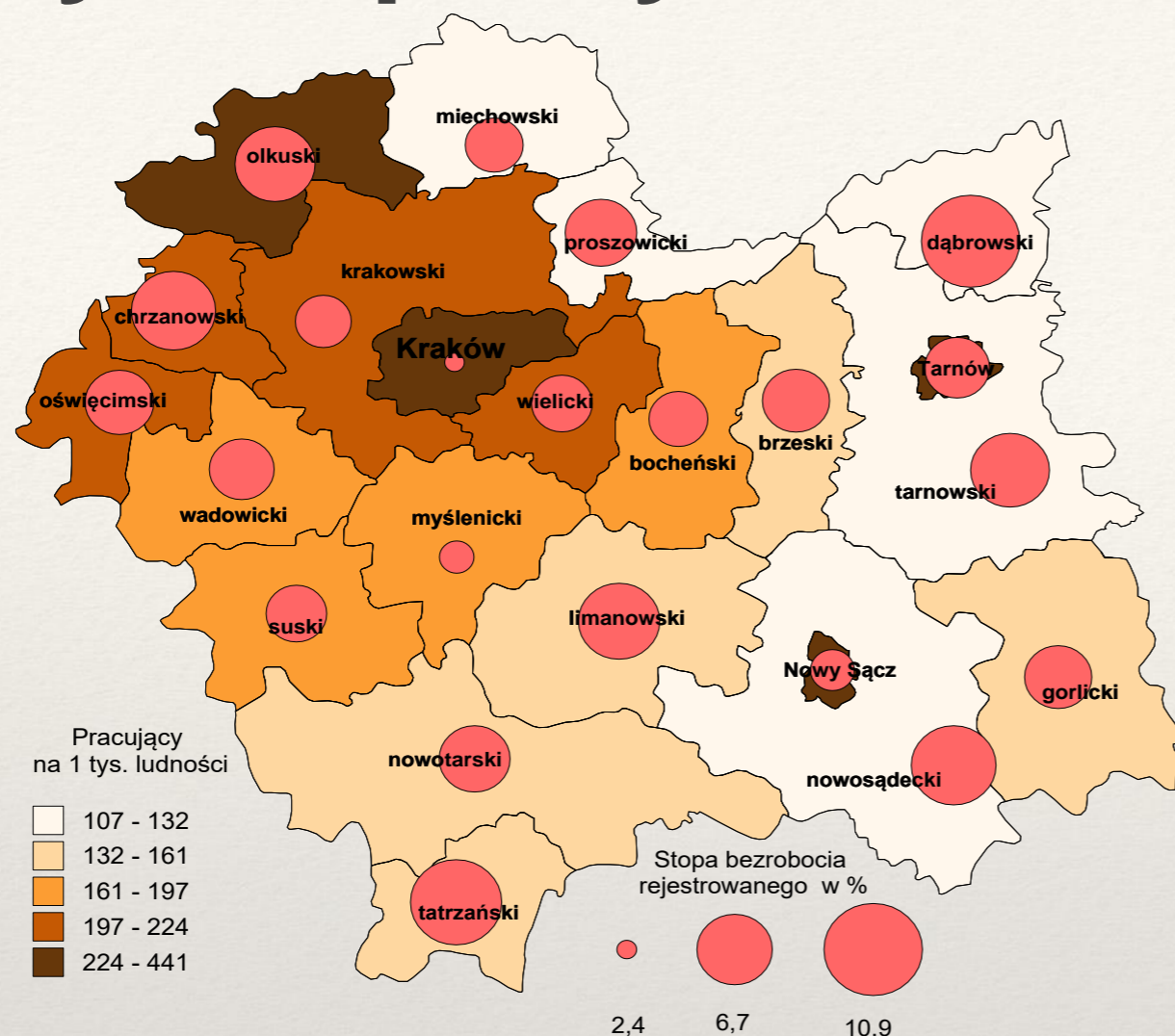
- ▶ Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wielu gminach osiągnął już satysfakcjonujący poziom, **tylko 6 gmin obejmowało opieką przedszkolną mniej niż 50% dzieci.**
- ▶ Poziom zdawalności egzaminów na wszystkich poziomach nauczania w Małopolsce, jest od lat **wyższy niż średnio w Polsce.**
- ▶ **Spadła liczba uczniów gimnazjów będących laureatami/ finalistami olimpiad i konkursów** – w przedmiotach matemat.-przyrodn.: w 2008 r. 222 osoby i 2. miejsce w kraju, w 2018 r. 111 osób i 10. miejsce; w humanist.: w 2008 r. 140 osób, 1. miejsce, w 2018 r. 78 osób i miejsce 15.
- ▶ **Wzrasta liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** – w 2015 r. w Małopolsce 2 873 uczniów posiadało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w 2017 r. – 3 187.

▶ **Słabość systemu edukacji w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, w tym proinnowacyjnych**

▶ **Brak kompleksowych, rozwiązań w zakresie wsparcia uzdolnionych dzieci i młodzieży**

▶ **Wzrastająca liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i istniejące wciąż bariery w zakresie przygotowania przedszkoli i szkół do edukacji włączającej**

Rynek pracy

Kluczowe wyzwania

- ▶ Zmniejszająca się liczba osób aktywnych na rynku pracy wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym
- ▶ Znaczny odsetek osób biernych zawodowo spowodowany sprawowaniem opieki nad niesamodzielnymi członkami rodziny lub brakiem umiejętności poszukiwanych na rynku pracy
- ▶ Dynamicznie zmieniające się potrzeby i wymagania rynku pracy związane z postępem technologicznym

▶ W ciągu 10 lat najwyższa stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce była w 2013 r. (11,5%) i od tego czasu co rok spada (w 2018 r. 4,7%). Powiaty o **najwyższej stopie bezrobocia** w 2018 r. to: **dąbrowski (10,9%)** oraz **tatrzański (9,4%)**, **nowosądecki (8,2%)** i **chrzanowski (8,1%)**.

▶ Zmienia się struktura bezrobocia – **wzrasta odsetek długotrwale bezrobotnych** (z 38,3% w 2013 r. do 39,9% w 2018 r.) oraz **osób w wieku 55+** (z 11% do 17%).

▶ Liczba biernych zawodowo rośnie od 2015 r. W Małopolsce w 2017 r. było blisko **1,16 mln osób biernych zawodowo**, w tym **712 tys. kobiet (61,6%)**. Wśród biernych zawodowo 14% (165 tys. osób) to osoby, które nie szukają pracy ze względu na obowiązki rodzinne (88,5%).

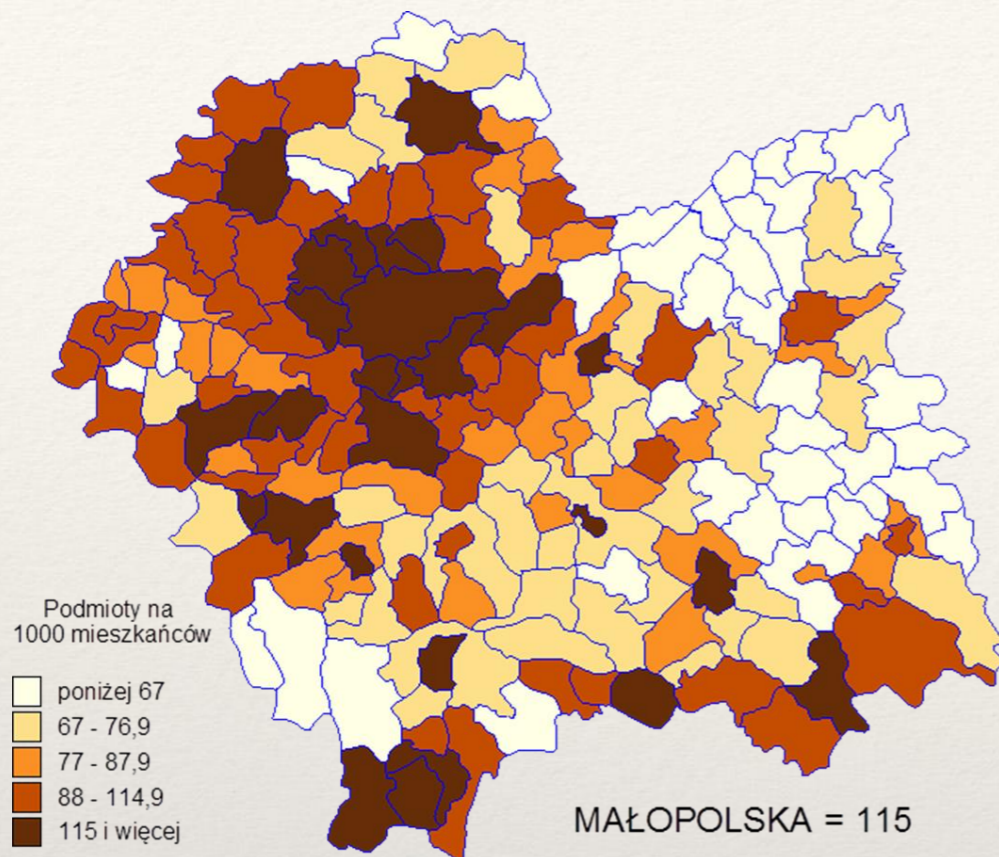
▶ **Rośnie liczba zawodów deficytowych w regionie** (8 w 2015 r., 38 w 2018 r.).

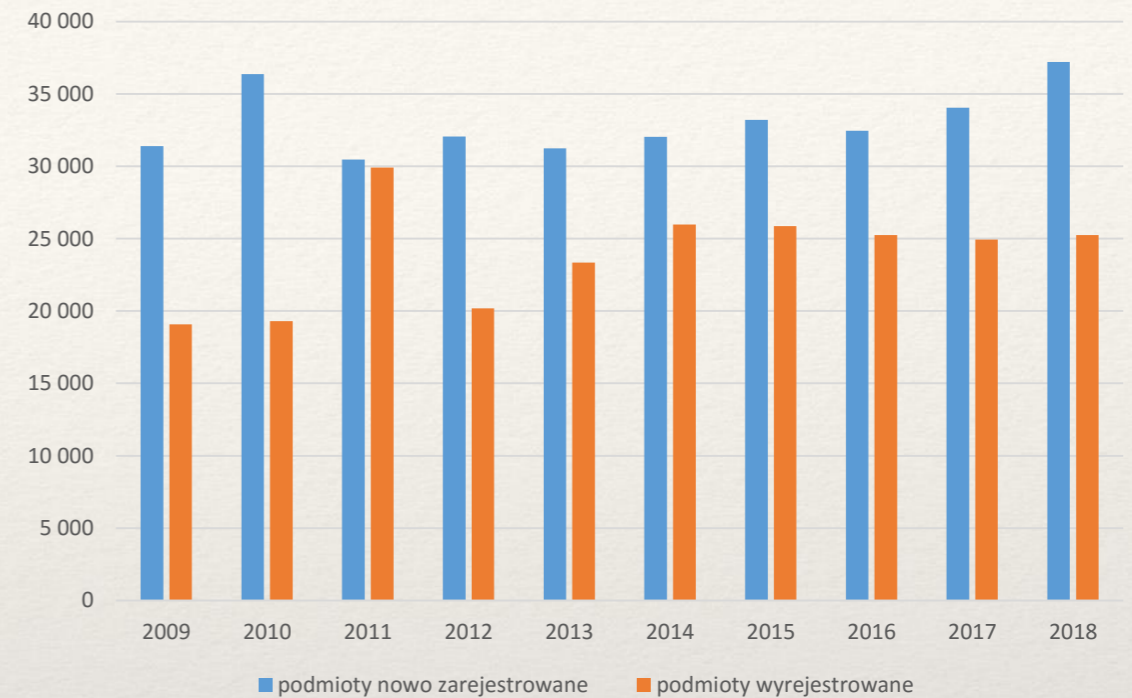
GOSPODARKA

Przedsiębiorczość

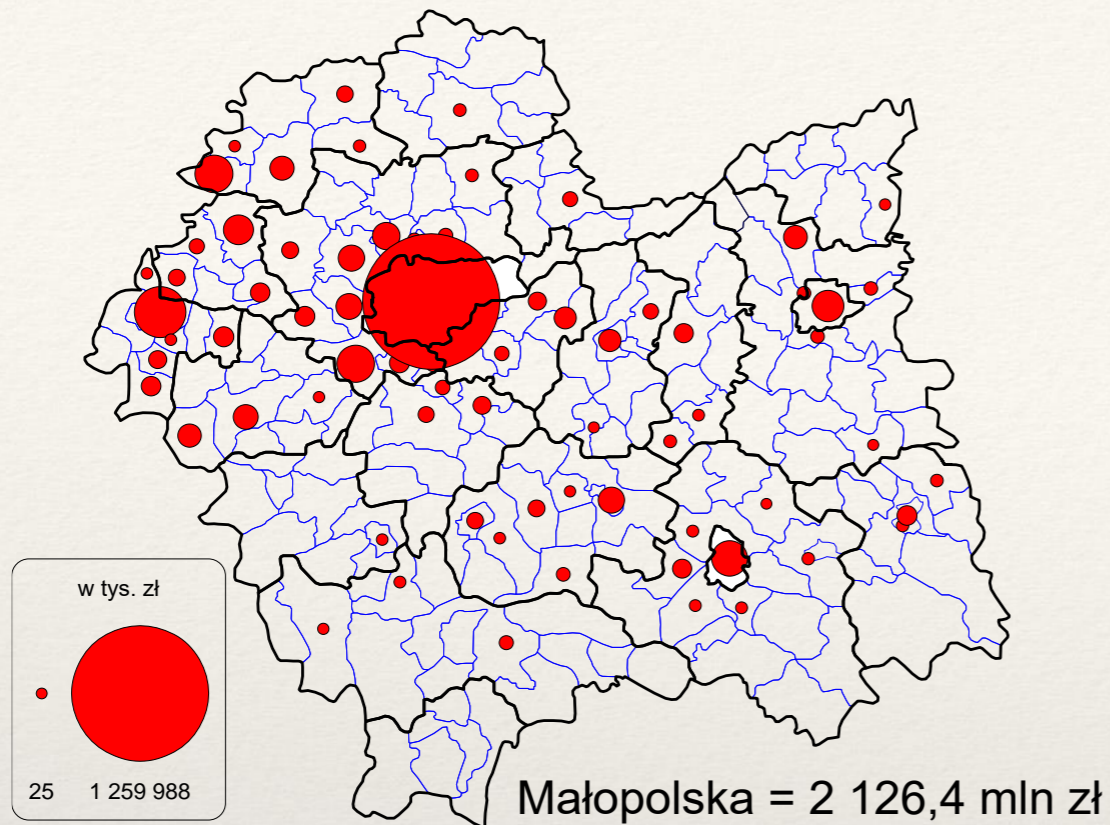
Liczba podmiotów REGON na 1000 mieszkańców w 2018 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

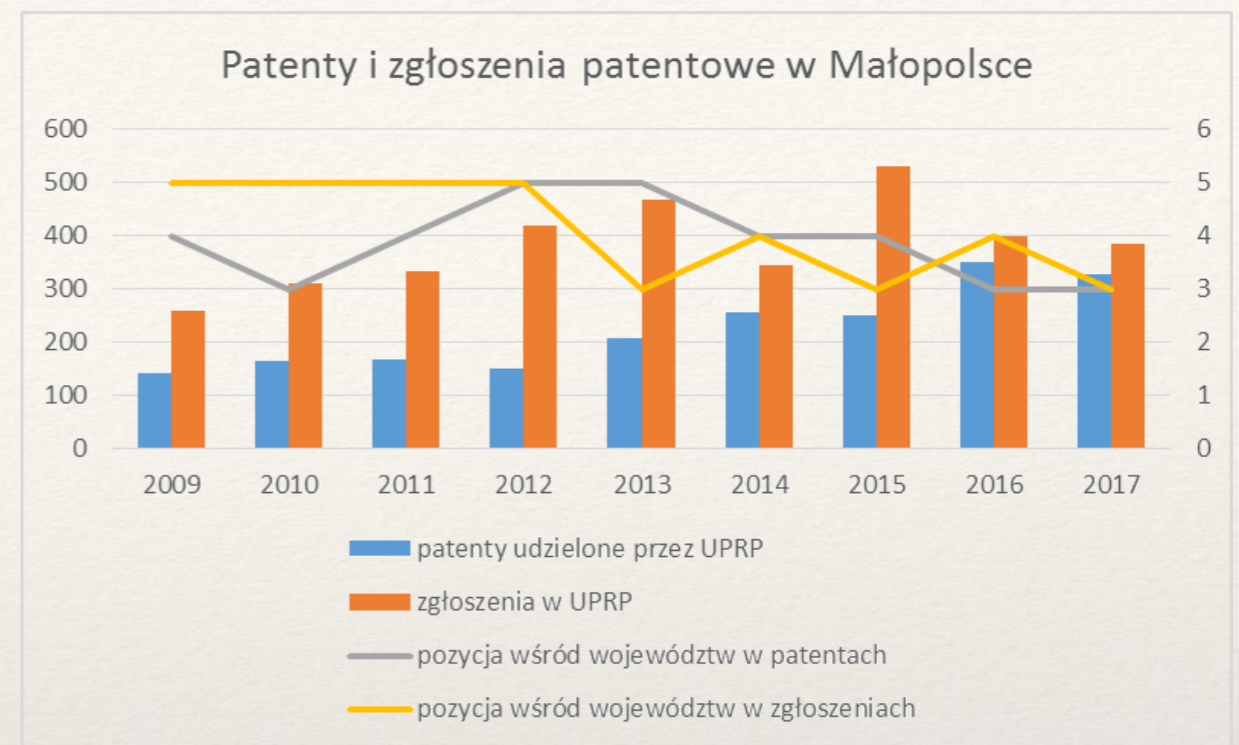
Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

- Pod względem **liczby osób prowadzących działalność gospodarczą** na 1000 mieszk. w 2017 r. Małopolska była na 6. miejscu (80 osób i awans z 9. miejsca w 2008 r. - 70 osób). Najwyższy wskaźnik w latach 2008-2017 był niezmiennie w pow. tatrzańskim (119 w 2017 r.) i w Krakowie (110), najniższy w dąbrowskim (44).
- W 2017 r. było w Małopolsce 112 **podmiotów wpisanych do rejestru REGON** na 1000 mieszkańców (6. miejsce w kraju [śr. dla Polski 112] i awans z 10. miejsca w 2008 r. – 92 podmioty). Najwyższy wskaźnik w latach 2008-2017 był niezmiennie w Krakowie (181 w 2017 r.) i w pow. tatrzańskim (152), najniższy w dąbrowskim (56).

Innowacyjność

Dofinansowanie unijne do projektów wpisujących się w cel tematyczny „Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji”

Kluczowe wyzwania

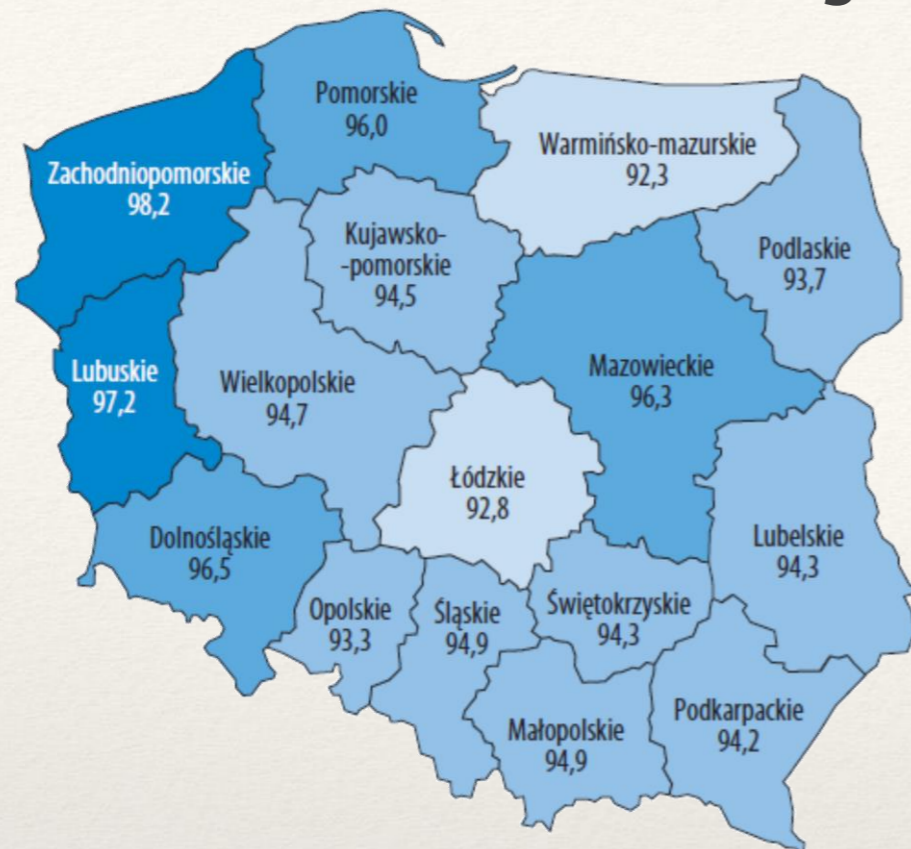
- ▶ Małopolska należy do grupy **umiarkowanych innowatorów** w UE: 178 miejsce w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji 2017 - po Mazowszu na 159. miejscu.
- ▶ W 2017 r. pod względem **nakładów na działalność innowacyjną** Małopolska znalazła się na 4 miejscu (3,6 mld zł; średnia dla Polski 2,5 mld zł) zwiększając je blisko 2,5 razy wobec 2008 r. (8. pozycja). W **dynamice zatrudnienia w sektorze B+R** Małopolska zajęła 3. miejsce w 2015 r (107,8 [śr. dla Polski 102,9) i awansowała z pozycji 10. w 2008 r. (97,9). Pod względem **nakładów na B+R** region w latach 2008-2017 był na 2. miejscu w Polsce zwiększając nakłady ponad trzykrotnie z 895,3 mln zł do blisko 3 mld zł.
- ▶ Zaledwie 8,1% **przedsiębiorstw przemysłowych** w Małopolsce w 2017 r. **współpracowało w zakresie działalności innowacyjnej**, choć był to najlepszy wynik w kraju.

- ▶ ułatwianie wdrażania inicjatyw i projektów opartych o współpracę nauki i biznesu
- ▶ rozwijanie sieci kontaktów i współpracy w zakresie badań i rozwoju

E-administracja

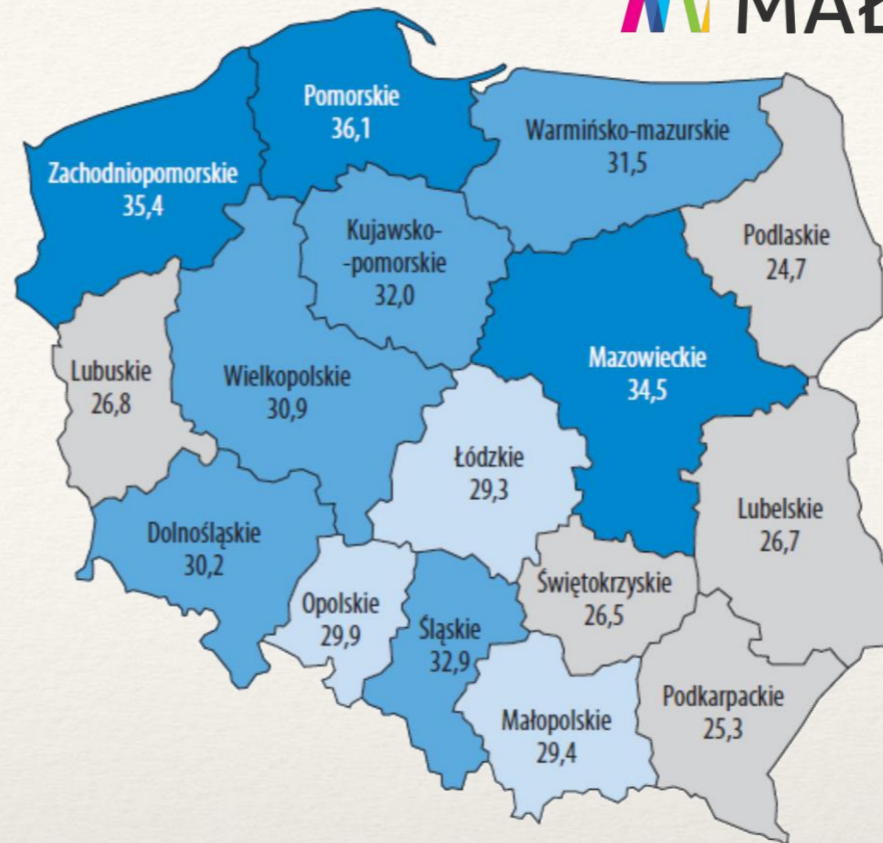

 MAŁOPOLSKA

Przedsiębiorstwa korzystające z e-administracji w ciągu ostatnich 12 miesięcy w 2017 r. (%)

Źródło: „Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki z badań statystycznych z lat 2014-2018”, GUS, 2017.

Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy w 2017 r. (%)

Źródło: „Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki z badań statystycznych z lat 2014-2018”, GUS, 2018.

Kluczowe wyzwanie

modernizacja
i przyspieszenie
rozwoju
administracji
elektronicznej,
w tym e-zdrowia

- ▶ W Małopolsce w 2017 r. **dostęp do Internetu** miało 78,1% mieszkańców (2. miejsce w Polsce) oraz 93,4% przedsiębiorców (13. miejsce). Małopolska należy do województw o najwyższym wskaźniku komputerów z dostępem do Internetu, ale w zakresie dostępu do Internetu szerokopasmowego utrzymuje się w grupie regionów o najniższym wskaźniku, który zmniejszył się z 41,8% w 2011 r. do 37,6% w 2017 r. (16,2 p.p. poniżej średniej).
- ▶ Odsetek **przedsiębiorców wykorzystujących Internet** w kontaktach z administracją publiczną wzrósł z 90,3% w 2014 r. do 94,9% w 2017 r., natomiast **odsetek mieszkańców** spadł z 29,5% do 29,4%.
- ▶ W latach 2014-2017 w Małopolsce **odsetek urzędów** posiadających stronę internetową zgodną ze standardem WCAG 2.0 (powszechnie dostępną dla użytkowników) wzrósł z 39,2% do 65,1% (10,2 p.p. poniżej średniej).

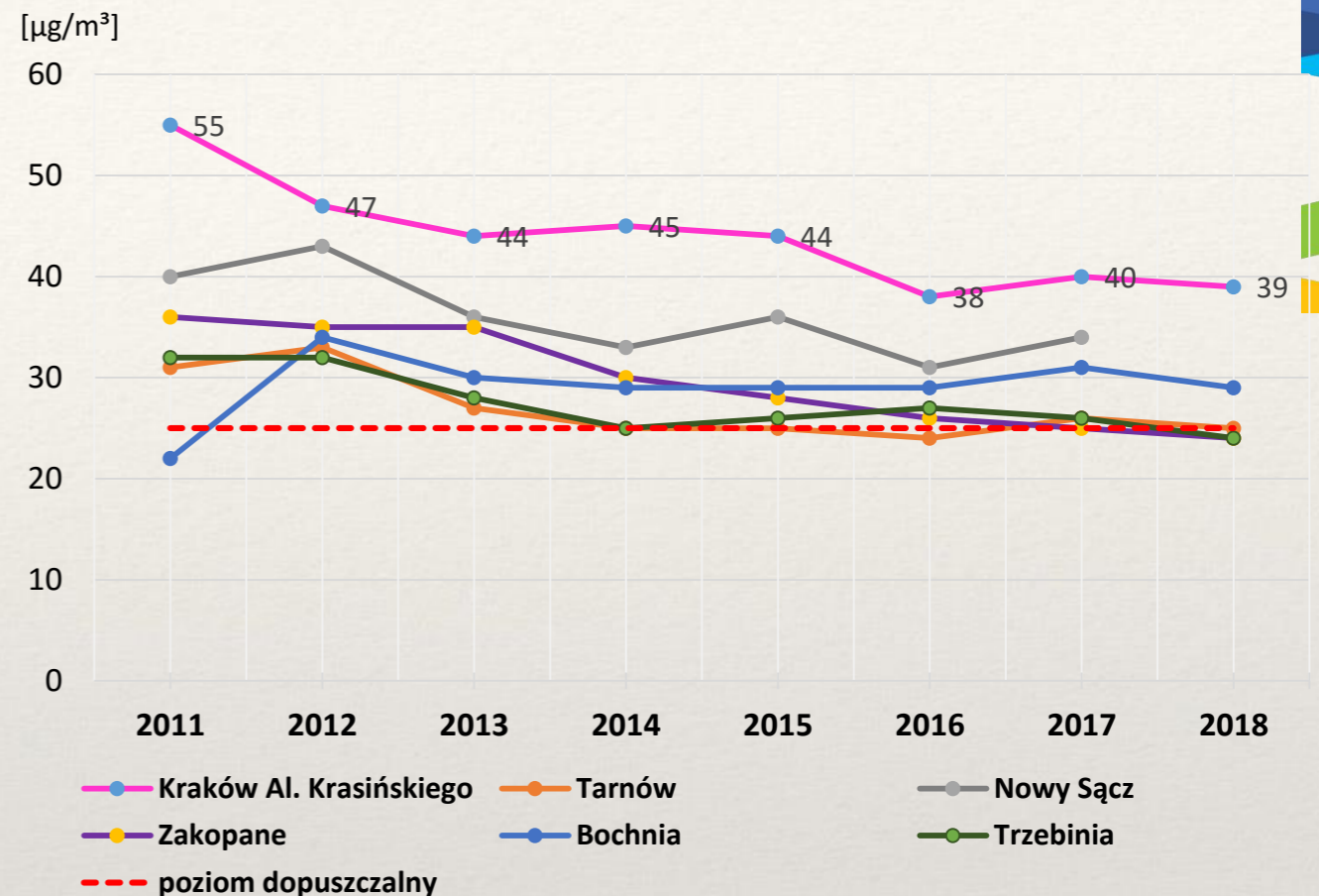
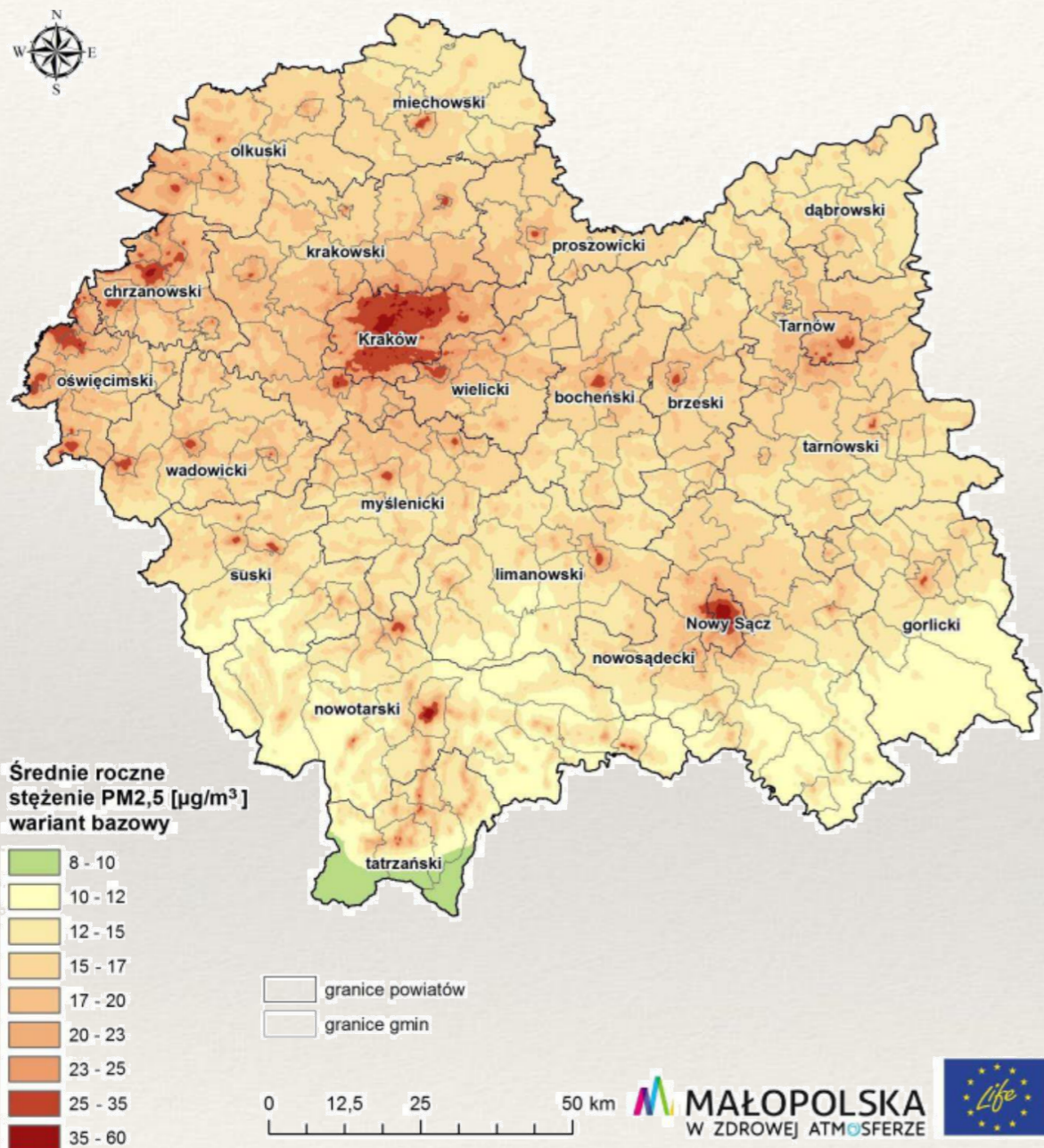
ŚRODOWISKO

Jakość powietrza

Rozkład średniorocznego stężenia PM 2,5 (2015 r.)

Dynamika wartości średniorocznego stężenia PM 2,5

Spada natężenie zanieczyszczeń pyłowych PM 10 i PM 2.5 i benzo-a-pirenem, przy czym w przypadku tego ostatniego stężenie utrzymuje się znacznie powyżej normy.

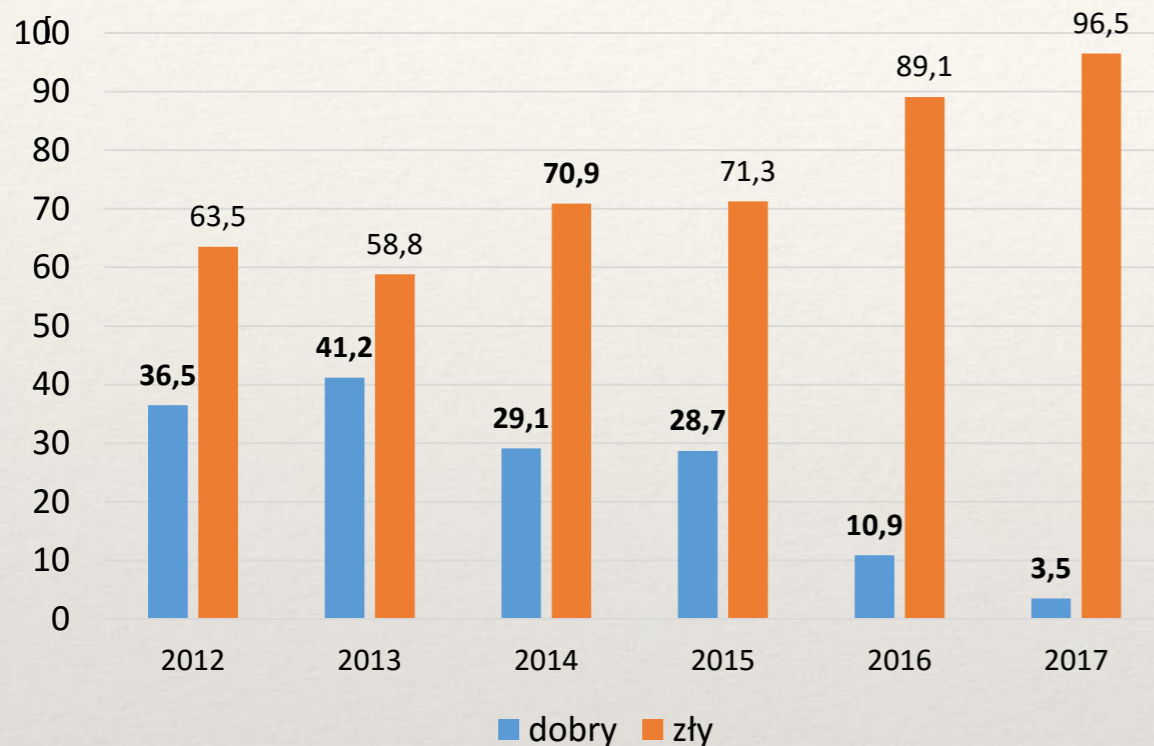
W 3 lokalizacjach – Krakowie, Nowy Sączu i Bochni – nadal średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM 2,5 przekracza normę.

Źródło: Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego...

Wyzwanie: dalsza redukcja emisji zanieczyszczeń przede wszystkim związanych z tzw. niską emisją

Stan wód i gospodarka wodna

Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych w Małopolsce*

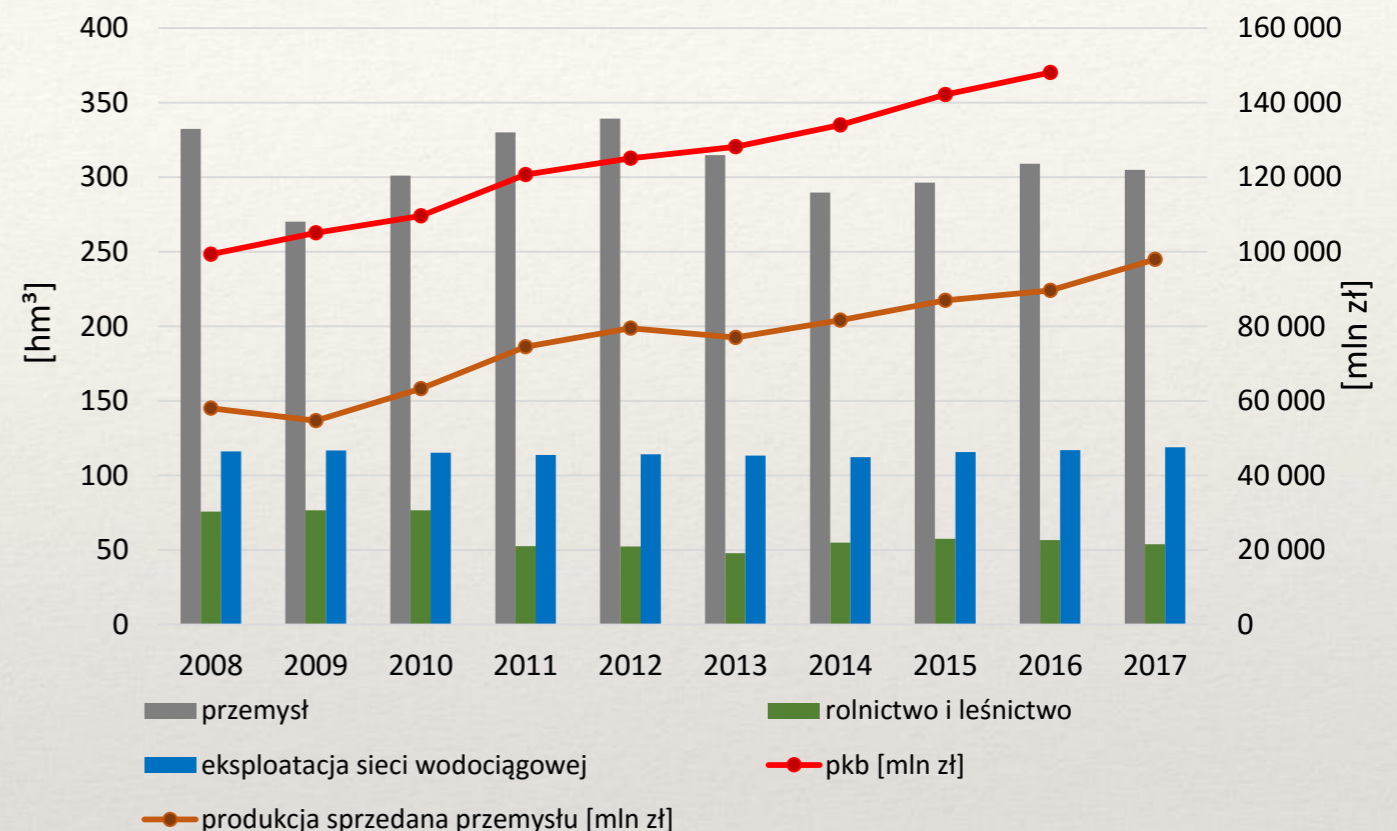

Źródło: Raport o stanie środowiska w woj. małop. 2017 WIOŚ

Niepokojącym zjawiskiem jest spadek udziału wód powierzchniowych dobrej jakości. W 2013 r. było to 41,2% wód a w 2017 r. już 3,5%.

* W 2016 r. zaostrzono kryteria kwalifikacji, co spowodowało obniżenie wskaźników fizykochemicznych – a tym samym stanu i potencjału ekologicznego JCWP.

Pobór wody na tle PKB i produkcji sprzedanej przemysłu

Źródło: Raport o stanie środowiska w woj. małop. 2017 WIOŚ

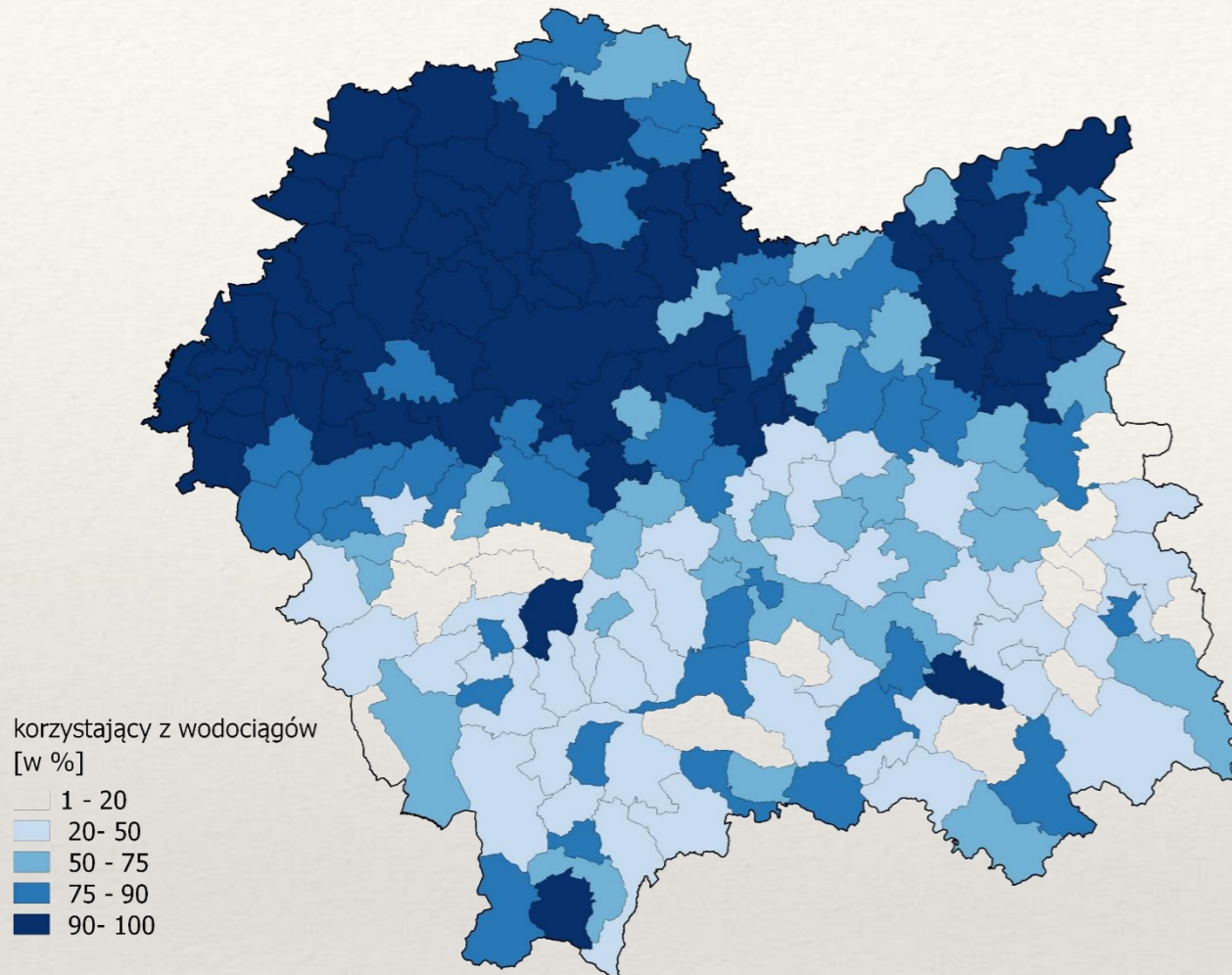
w okresie 2010-2017 w Małopolsce generalnie nieznacznie spada pobór wody na potrzeby produkcyjne i w rolnictwie, przy utrzymującym się wyrównanym poborze na cele gospodarki komunalnej.

• jednocześnie wzrastało PKB i produkcja sprzedana w przemyśle

Wyzwanie: ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych

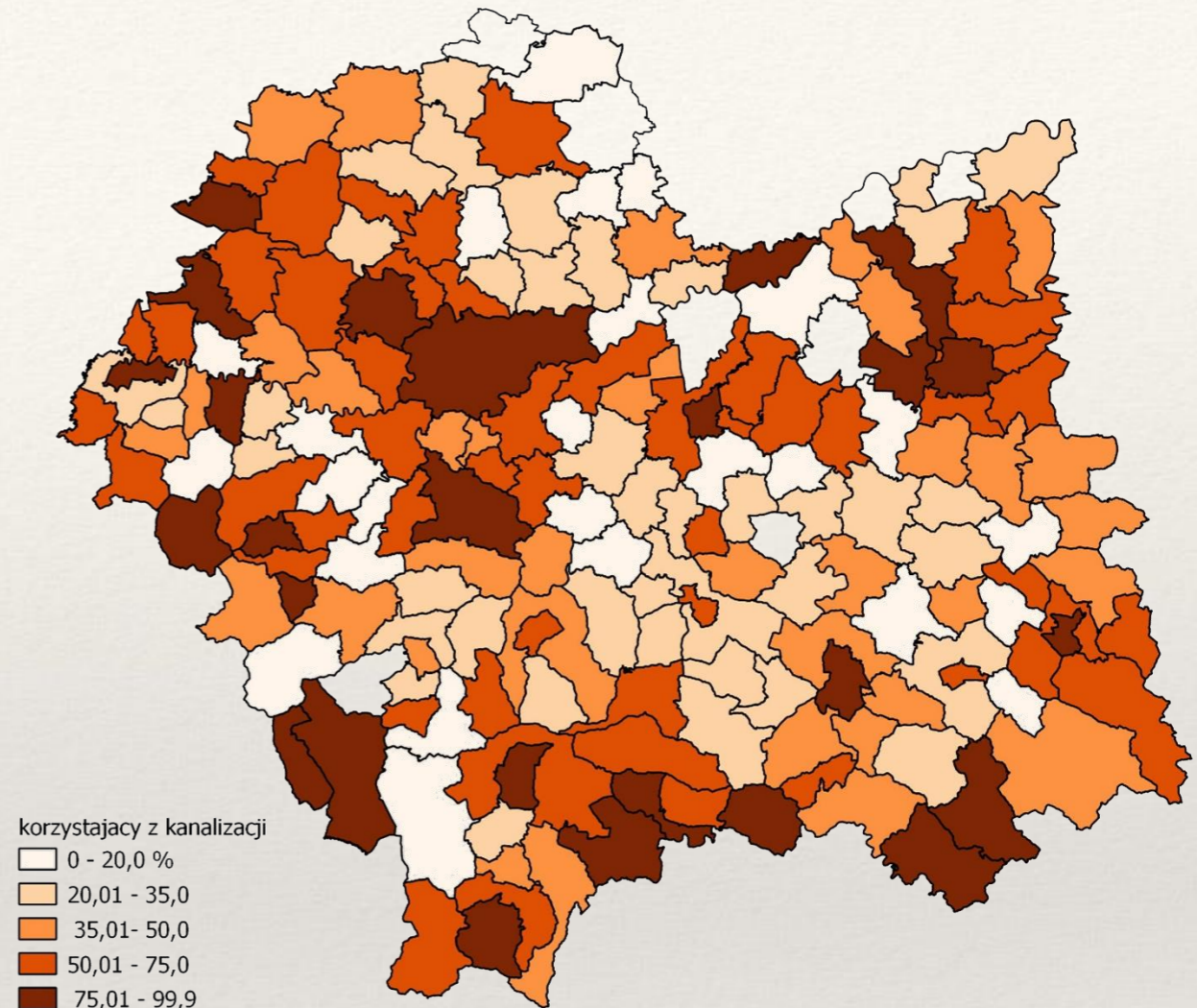
Gospodarka wodna

Udział korzystających z wodociągów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Udział korzystających z kanalizacji

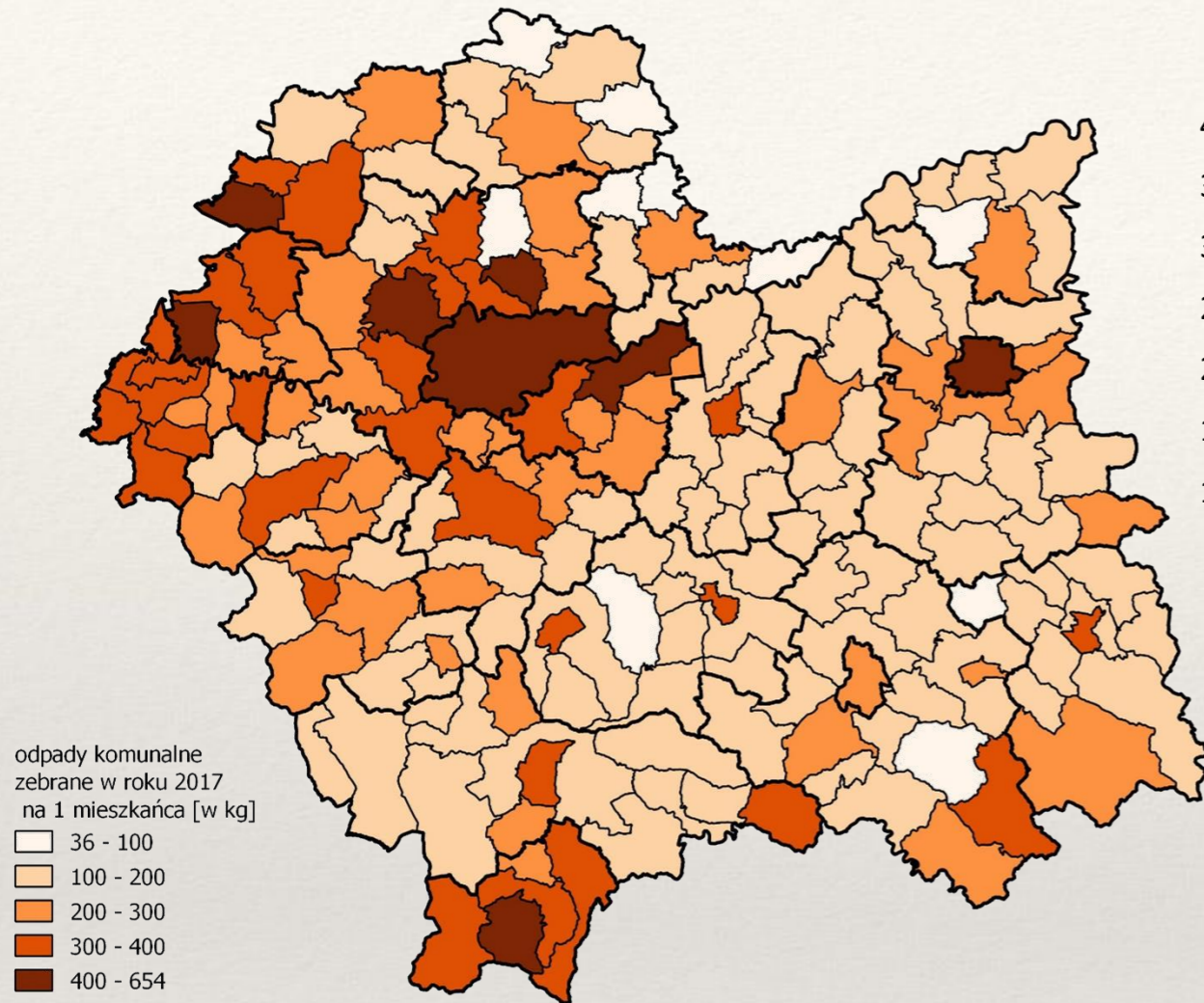
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Nadal uwydatniają się dysproporcje w udziale osób korzystających z wodociągów i kanalizacji, przy czym obserwuje się wyraźną dwudzielność w województwie w zakresie systemu wodociągowego – południowa Małopolska ma duże braki w tym zakresie.

Wyzwanie: dalszy rozwój systemu wodociągów w celu wyrównania dostępności do wody i zapewnienia

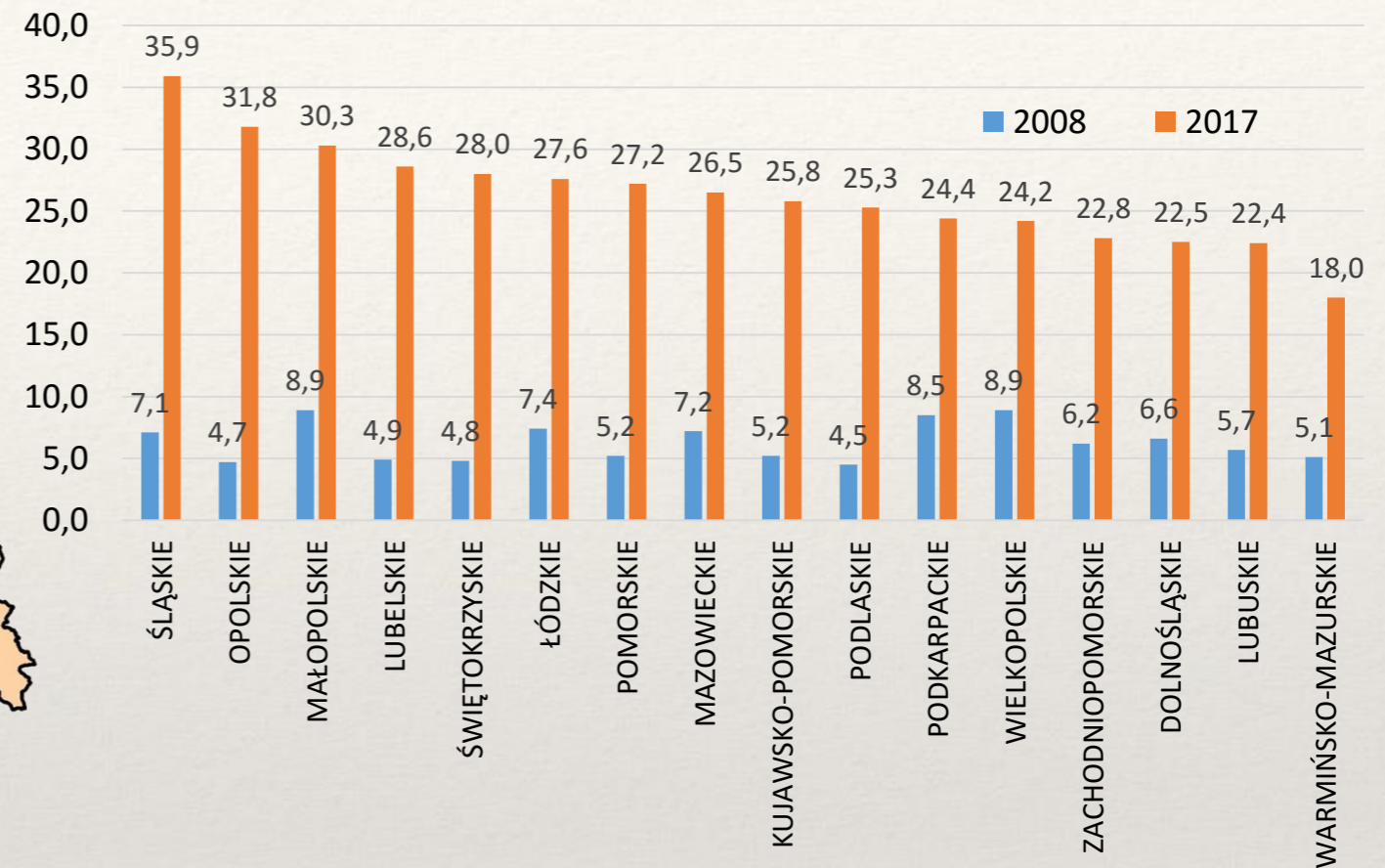
Odpady

Masa odpadów komunalnych na mieszkańca [kg] (2017 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Udział odpadów selektywnie zebranych do ogółu odpadów wytworzonych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

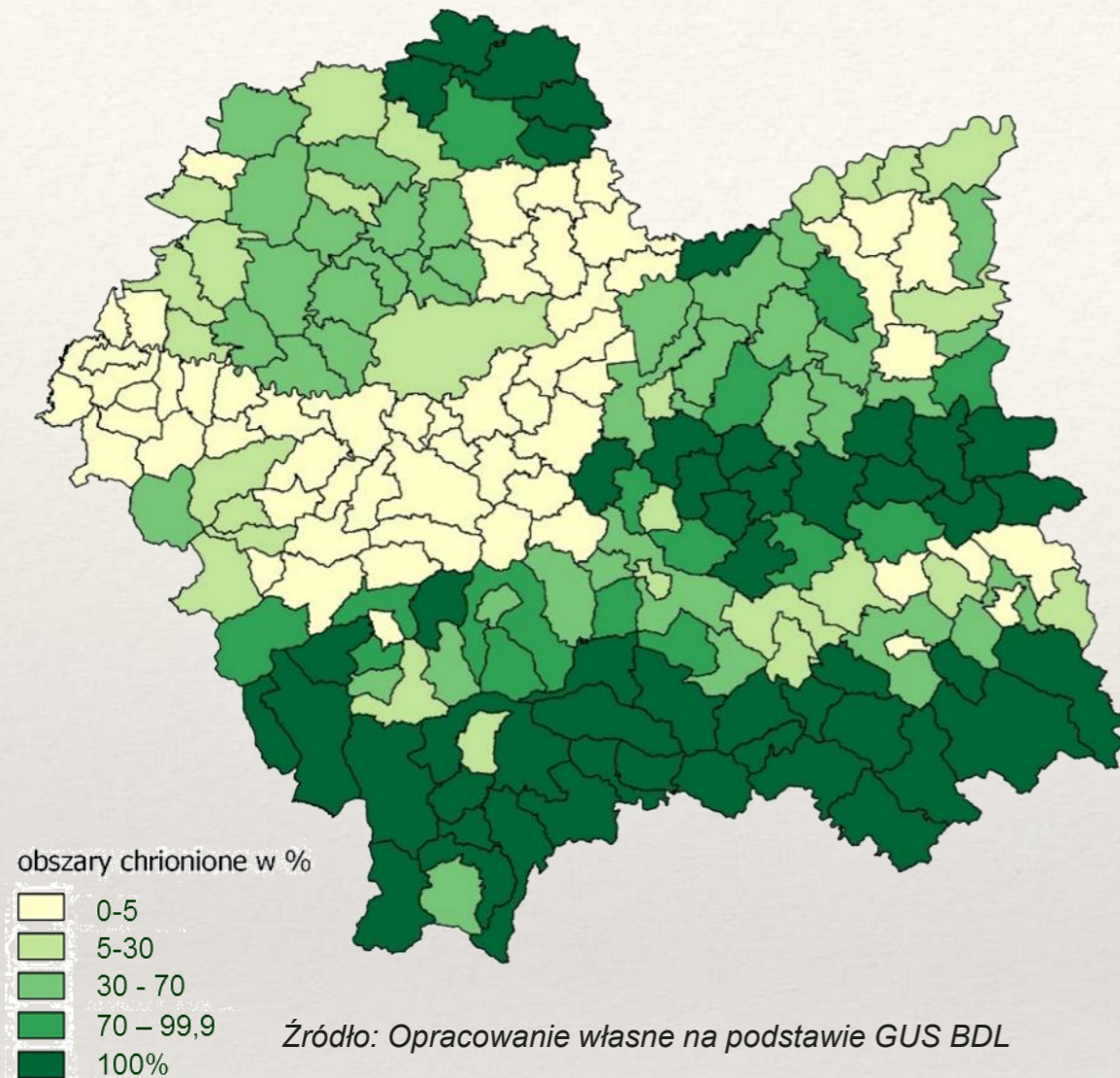
W Małopolsce wytworzono 297 kg odpadów komunalnych na mieszkańca, co daje Małopolsce 10. miejsce.

W zakresie udziału selektywnej zbiórki odpadów komunalnych do ogółu wytworzonych odpadów Małopolska zajmuje wysokie 3. miejsce z wartością 30,3%, po śląskim (35,9%) i opolskim (31,8%).

Wyzwanie: optymalizacja gospodarki odpadami, polegająca na zapobieganiu powstawania odpadów, ograniczeniu ilości składowanych odpadów oraz rozwoju recyklingu

Walory przyrodnicze i krajobrazowe

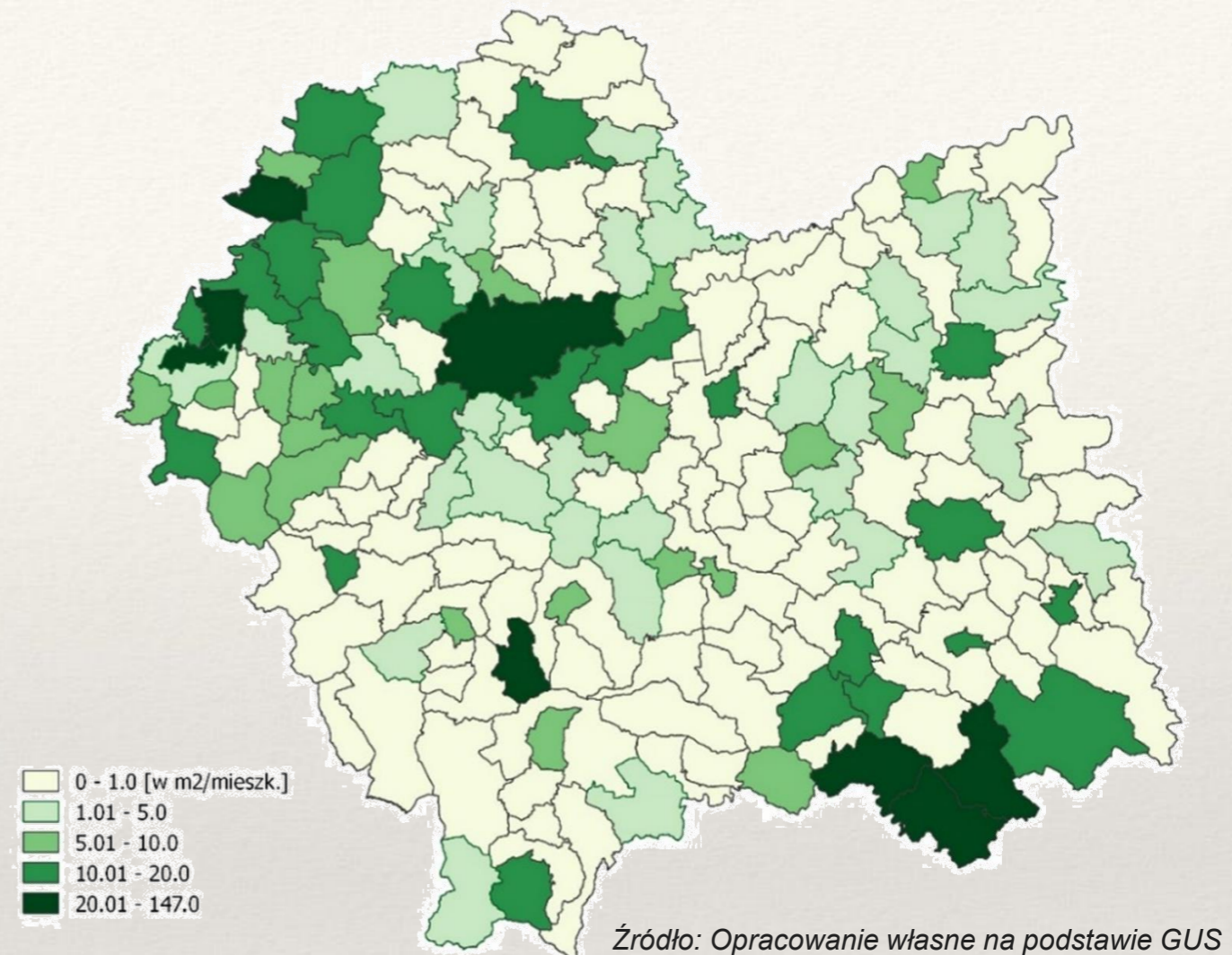
Udział obszarów chronionych w ogólnej powierzchni gmin Małopolski

Znaczna część gmin położona jest w obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo, które objęte są różnymi formami ochrony przyrody. W Małopolsce ponad 53% powierzchni objętych jest przyrodniczymi formami ochrony, plasując województwo na 2. miejscu po świętokrzyskim.

Wyzwanie: utrzymanie i podniesienie atrakcyjności przyrodniczej i krajobrazu Małopolski, jako istotnego czynnika rozwoju gospodarczego (turystycznego i rekreacyjnego)

Wskaźnik zieleni publicznej na 1 mieszkańca w gminach Małopolski

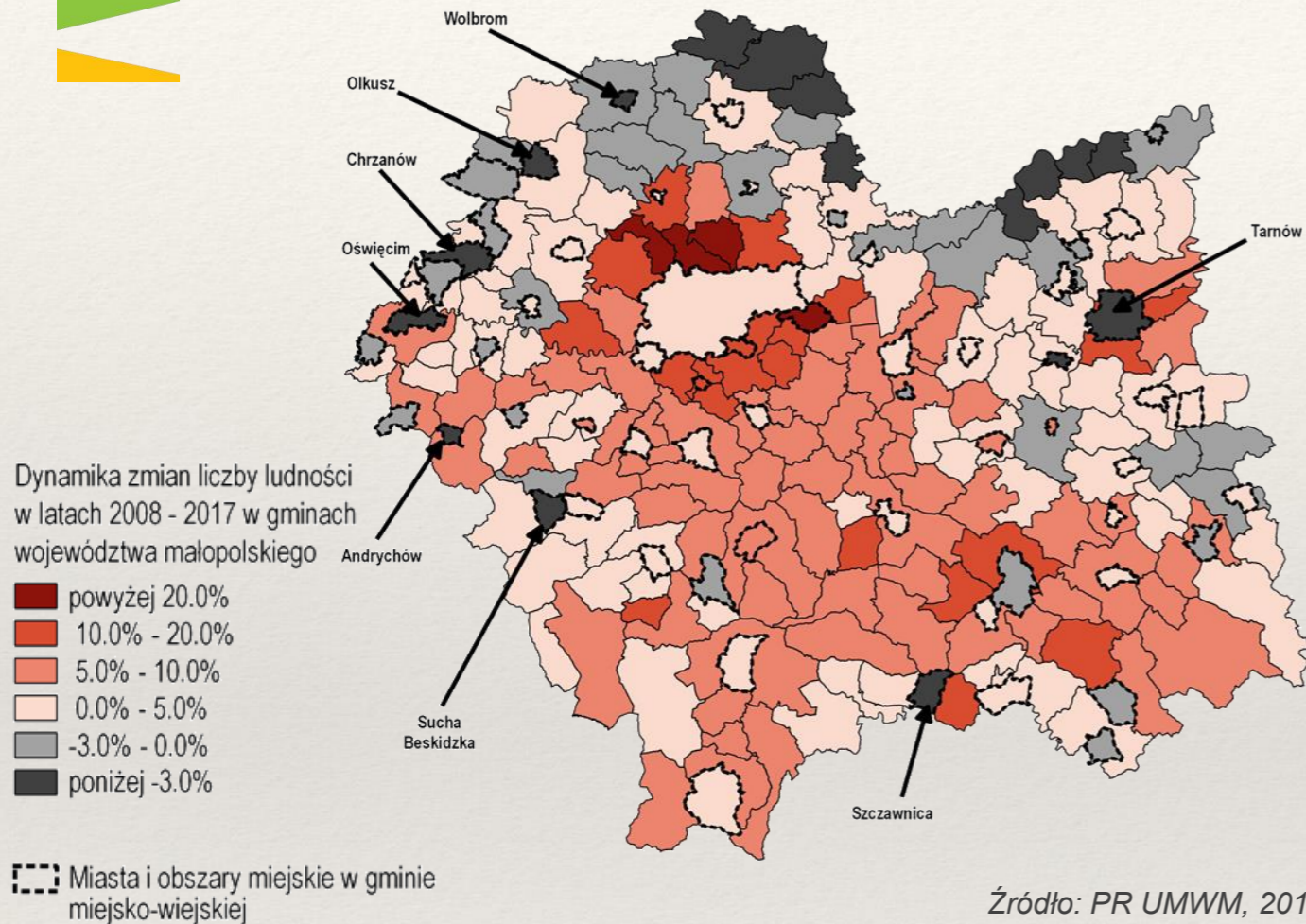
Najlepszą dostępnością do terenów zieleni publicznej charakteryzują się gminy miejskie, w tym zwłaszcza w rejonie Krakowa i na zachód, w kierunku granicy ze Śląskiem, a także gminy uzdrowiskowe.

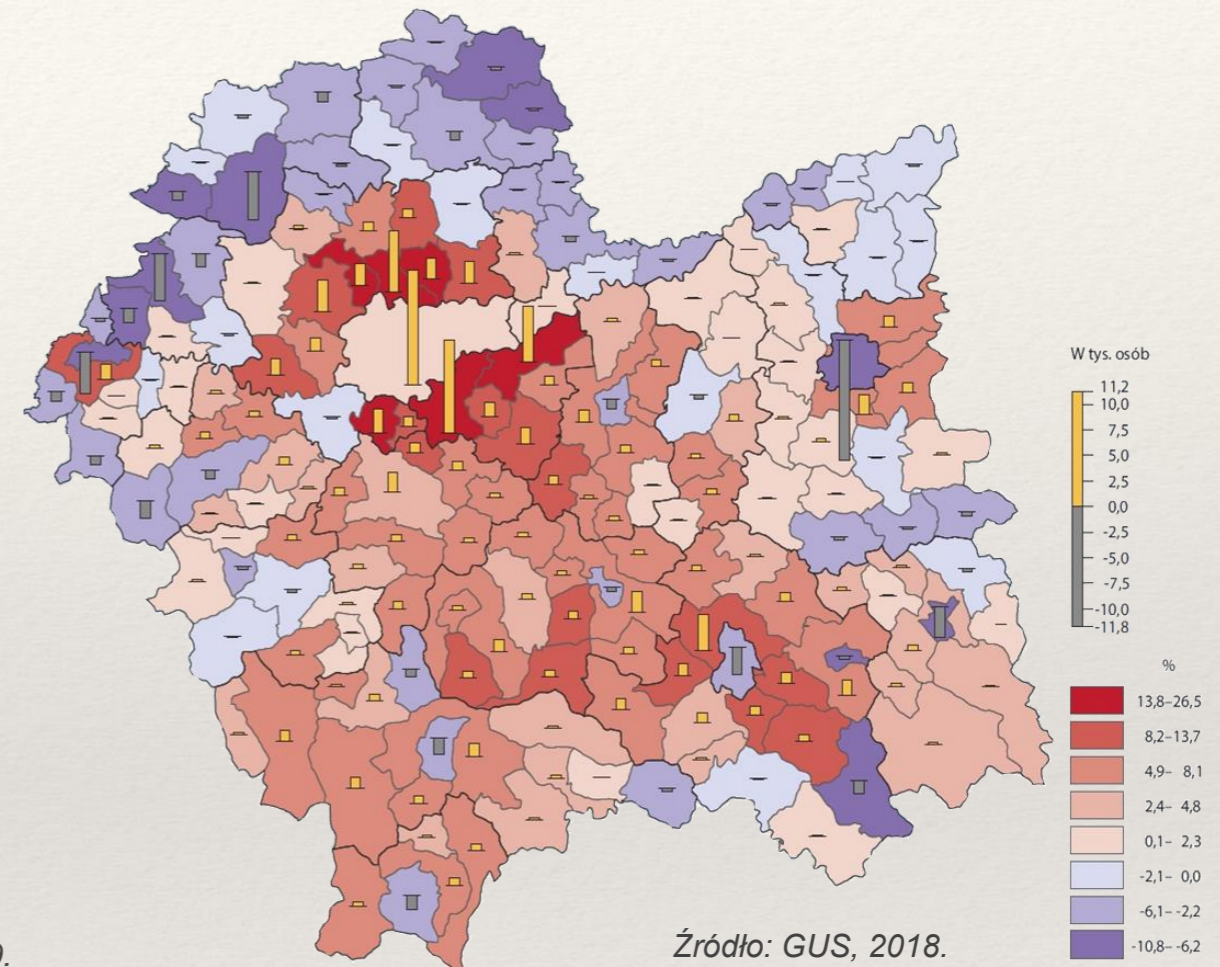
TERYTORIALIZACJA

Zmiana liczby ludności w latach 2008-2017

Prognozowana zmiana liczby ludności w latach 2017-2030

- + **Policentryczny** układ ośrodków miejskich.
- + **Wysokie pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego** (2. miejsce w kraju: 66,9%, przy średniej dla Polski: 30,5%).

- Postępujący proces niekontrolowanej **suburbanizacji** („rozlewanie się” miast na obszary wiejskie).

Polityka miejska

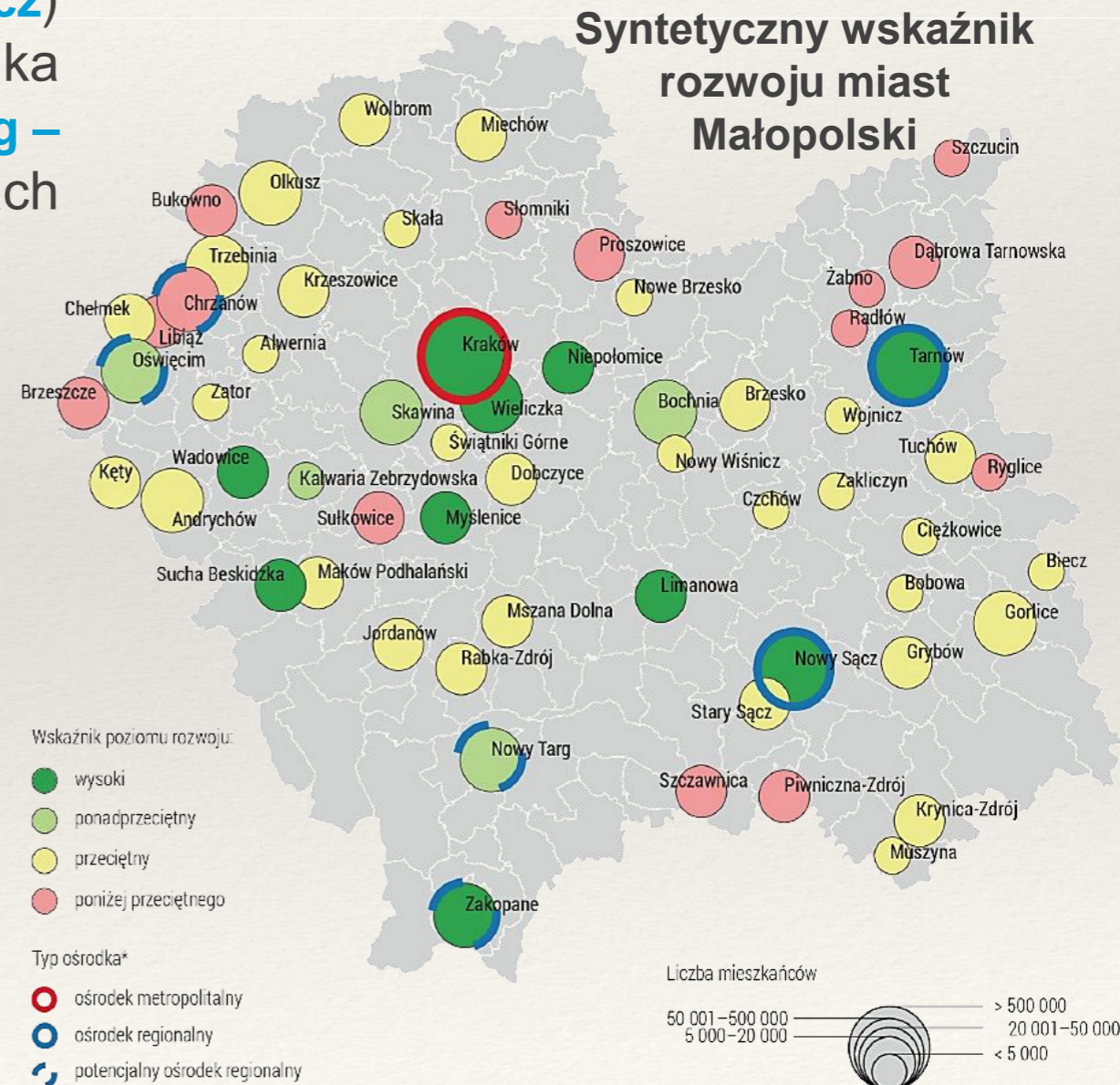
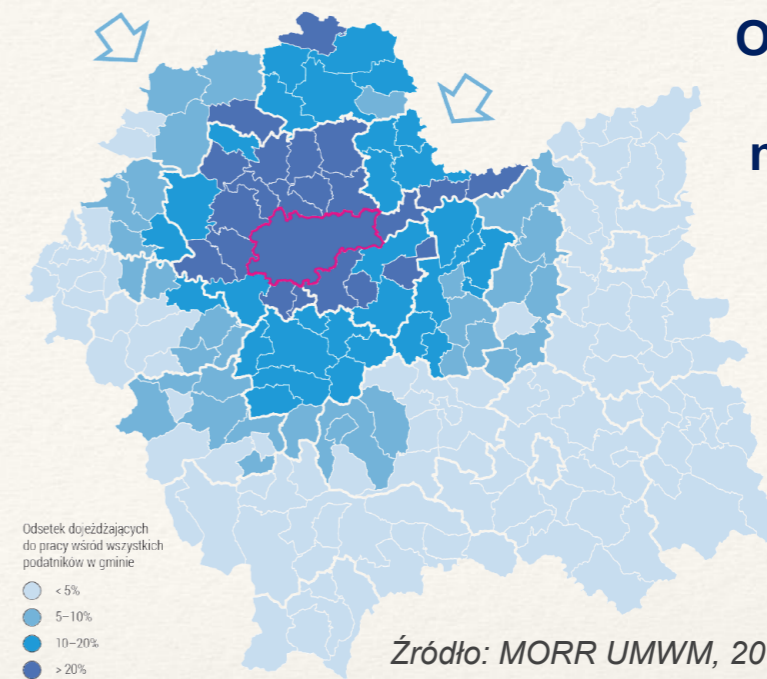
+ W Małopolsce mianem metropolii określany jest **Kraków**,

+ dwa silne ośrodki regionalne (**Tarnów** i **Nowy Sącz**) oraz cztery miasta aspirujące do miana ośrodka regionalnego (**Oświęcim - Chrzanów** oraz **Nowy Targ - Zakopane**), zlokalizowane w różnych częściach regionu (**policentryczność**).

— Małopolskie miasta borykają się z problemami:

- *kurczenie się miast;*
- *starzenie się miast;*
- *„rozlewanie się” miast;*
- *zanieczyszczenia miast (zła jakość powietrza);*
- *mała atrakcyjność rynków pracy mniejszych miast.*

Oddziaływanie Krakowa na podstawie dojazdów do pracy

Obszary wiejskie

+ Następuje stały **wzrost liczby ludności** na obszarach wiejskich.

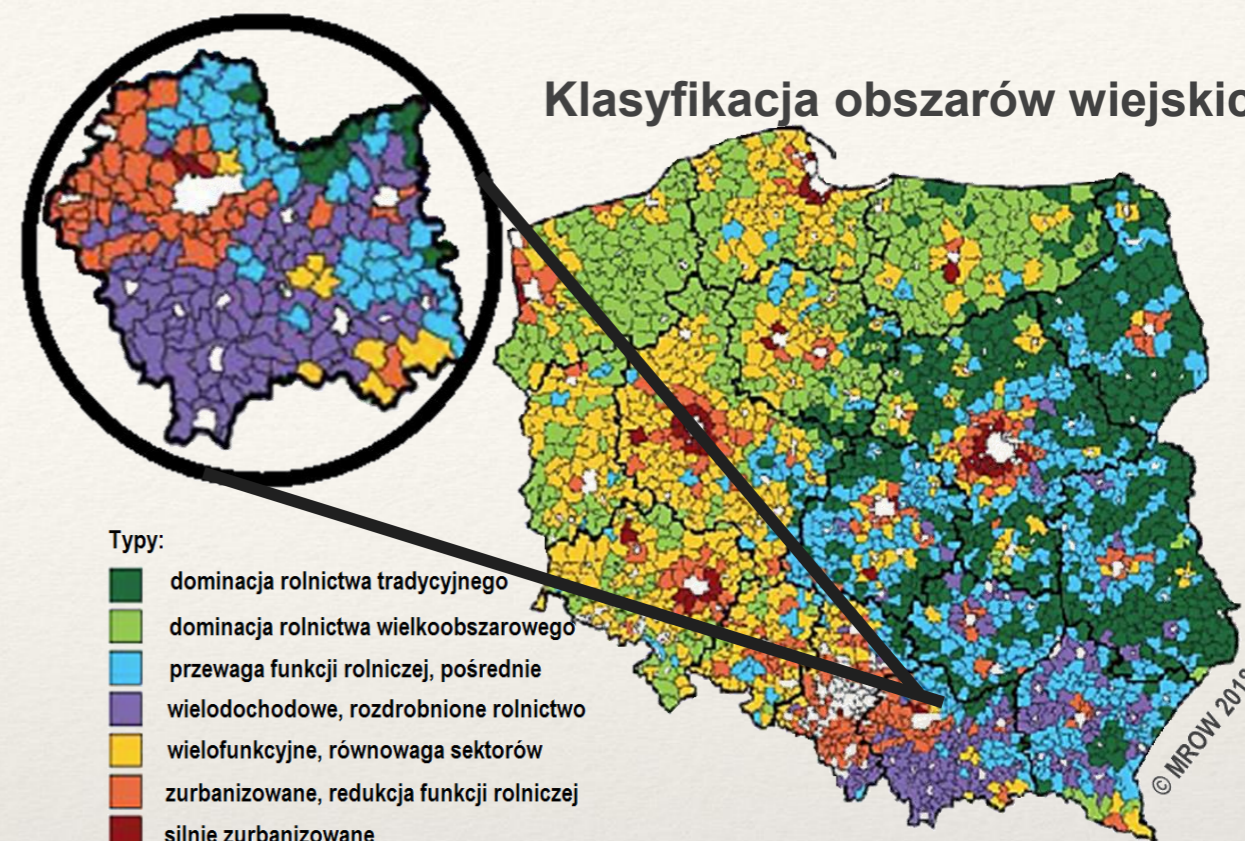
+ Małopolska wieś wyróżnia się **młodym społeczeństwem**. Wskaźnik osób w wieku do 14 lat na jedną osobę w wieku powyżej 60 lat jest najwyższy w powiecie nowosądeckim i części powiatu limanowskiego, nowotarskiego i myślenickiego.

+ W Małopolsce przeważają obszary o **relatywnie wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym**. Widoczna jest relacja poziomu względem odległości do Krakowa.

+ Pozarolnicze podmioty gosp.: najwyższy odsetek w powiatach: *olkuskim, chrzanowskim, oświęcimskim i wadowickim* oraz w gminach górskich, turystycznych, zlokalizowanych na południu regionu (*Krynica-Zdrój, Muszyna, Szczawnica, Kościelisko*).

— W Małopolsce przeważają gminy charakteryzujące się **rozdrobnionym rolnictwem** (małoobszarowe gospodarstwa).

Klasyfikacja obszarów wiejskich

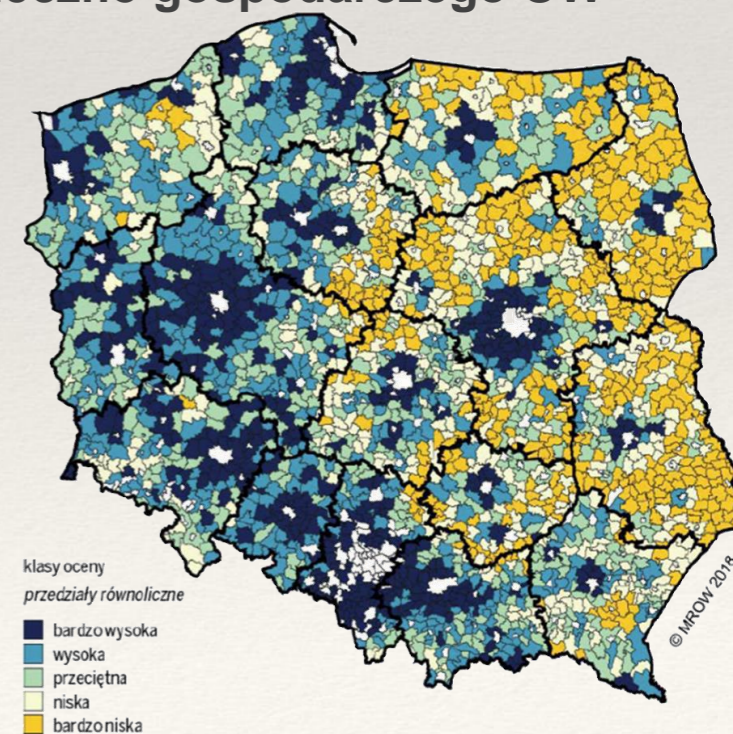

Typy:

- dominacja rolnictwa tradycyjnego
- dominacja rolnictwa wielkoobszarowego
- przewaga funkcji rolniczej, pośrednie
- wielodochodowe, rozdrobnione rolnictwo
- wielofunkcyjne, równowaga sektorów
- zurbanizowane, redukcja funkcji rolniczej
- silnie zurbanizowane

Źródło: „Monitoring Rozwoju Obszarów Wiejskich.”, 2018.

Syntetyczna miara poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego OW

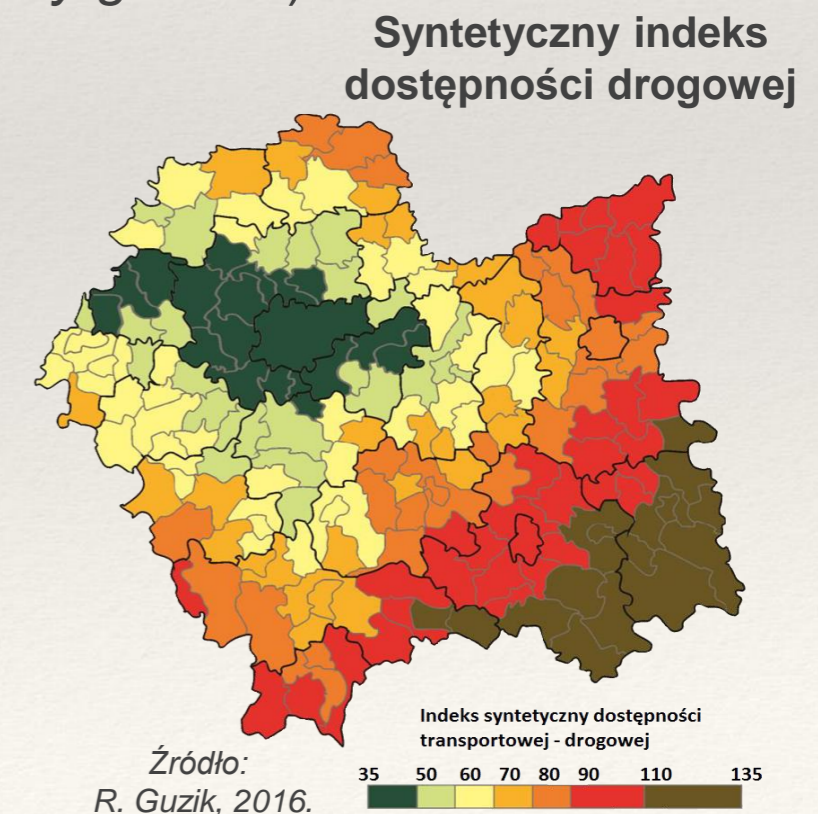
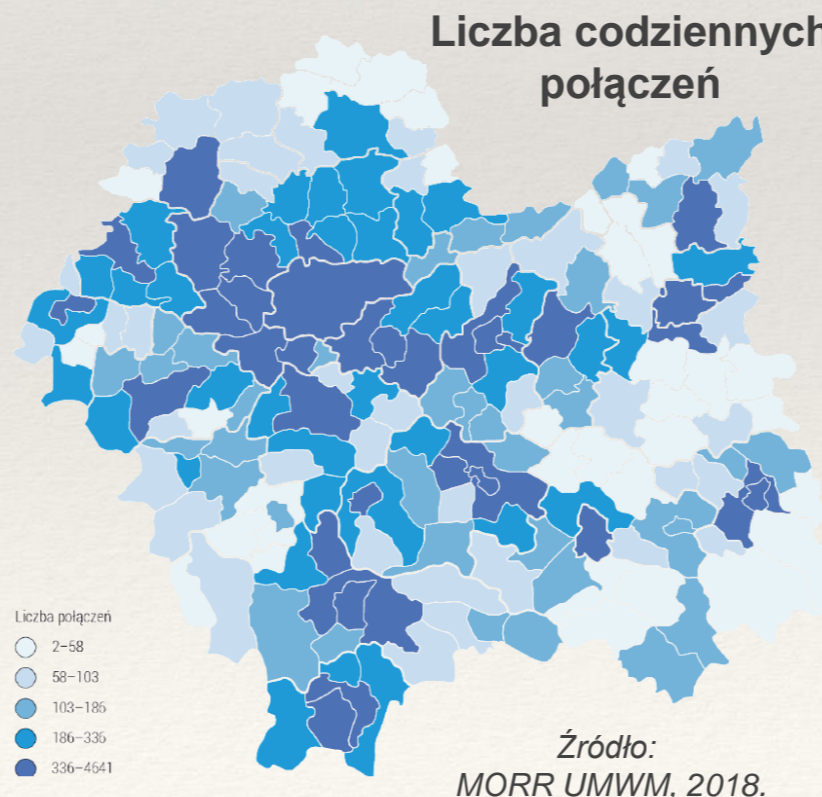
- klasy oceny przedziały równoliczne
- bardzo wysoka
 - wysoka
 - przeciętna
 - niska
 - bardzo niska

Źródło: „Monitoring Rozwoju Obszarów Wiejskich.”, 2018.

Spójność wewnątrzregionalna i dostępność

- + Relatywnie dobra dostępność przestrzenna i czasowa do **usług publicznych** na tle kraju.
- + Równomiernie rozłożona siatka dróg krajowych i wojewódzkich.
- Sieć drogowa jest relatywnie dobrze rozwinięta, lecz jej **jakość i wydajność**, jest w wielu przypadkach niedostateczna.
- Niska dostępność komunikacyjna (*drogowa i kolejowa*) południowo-wschodnich obszarów województwa. **Ograniczenia w dostępności komunikacyjnej** wynikają głównie ze zróżnicowań geograficznych (*obszary górskie*).

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Departament Zrównoważonego Rozwoju

Zespół ds. Planowania Strategicznego